

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри ФМФР

“ ____ ” _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: **«Управління кредитною політикою комерційного банку»**

Виконавець:
студент факультету **ФБС**

Ботнаренко Юрій Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Лапіна Ірина Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	6
1.1. Сутність та особливості кредитної політики комерційного банку.....	6
1.2. Основні елементи формування кредитної політики комерційного банку.....	15
1.3. Управління кредитними ризиками як елемент кредитної політики комерційного банку.....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)....	35
2.1. Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк».....	35
2.2. Аналіз формування кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк».....	46
2.3. Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк».....	57
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	67
3.1. Заходи щодо удосконалення кредитної політики комерційних банків ..	67
3.2. Інноваційні підходи в проведенні кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк».....	71
3.3. Застосування методів регресійного аналізу щодо моделювання впливу кредитної політики на фінансові результати комерційного банку.....	80
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

Ефективність сучасних банківських систем оцінюється тим, наскільки ефективно комерційні банки виконують свої функції, зокрема щодо перерозподілу капіталу в національній економіці. Серед різноманітних ролей банківської системи важливе значення має кредитне посередництво. Його успішне виконання призводить до стимулювання економіки країни. Використовуючи тимчасово вільні кошти, банки надають кредити суб'єктам, які потребують додаткових фінансових ресурсів для свого розвитку. Через важливий характер і в той же час невід'ємні ризики банківського кредитування, кредити ретельно контролюються та регулюються для встановлення умов, які мінімізують кредитні ризики.

Як основний документ, що регулює взаємодію банку з позичальниками, кредитна політика має вирішальне значення у формуванні можливостей кредитування. Добре розроблена кредитна політика враховує всі ризики, пов'язані з кредитоспроможністю позичальника, дотримуючись основних кредитних принципів: платності, повернення, забезпеченості та терміновості.

Важливість покращення кредитної політики комерційних банків в Україні впливає з того факту, що кредитні операції є основним джерелом доходу для цих установ. Проте аналіз банківського сектору показує, що фінансові труднощі можуть виникнути для банків у результаті надмірно ризикованої практики кредитування. Отже, пріоритетність зменшення ризиків, пов'язаних з банківським кредитуванням, також стає важливою. Щоб досягти максимальної прибутковості, банки повинні ефективно контролювати кредитний процес, одночасно прагнучи зменшити ризики, які невід'ємно пов'язані з механізмами надання та погашення кредиту.

У процесі становлення банківської системи виникли різні концепції щодо окремих аспектів банківського менеджменту та кредитної політики, про що свідчать праці таких економістів, як Н.В. Антипенко, М.В. Баланюк, В.В. Волкова, А.В. Герасименко, О.В. Дзюблюк, А. О. Дробязко, О. С. Іршак, О.А.

Криклій, Ю.П. Макаренко, О.М. Рац, О.Г. Череп та ін. Вони у своїх дослідженнях зосереджувалися насамперед на кредитному портфелі, розглядаючи проблеми його оцінки та управління. Незважаючи на значний обсяг публікацій і теоретичних досягнень, питання вдосконалення кредитної політики банків в Україні залишаються роз'єднаними та потребують додаткового наукового та практичного дослідження.

Метою даного дослідження є узагальнення теоретико-методичних підходів щодо управління кредитною політикою комерційних банків та обґрунтування комплексу заходів щодо її удосконалення.

Визначена мета вимагає виконання у процесі дослідження наступних завдань:

- висвітлити сутність та особливості кредитної політики комерційного банку;
- визначити основні елементи формування кредитної політики комерційного банку;
- дослідити особливості управління кредитними ризиками як елементу кредитної політики комерційного банку;
- провести аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- провести аналіз формування кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»;
- здійснити аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»;
- визначити заходи щодо удосконалення кредитної політики комерційних банків;
- розглянути сучасні інноваційні підходи в кредитуванні і можливість їх використання в проведенні кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»;
- застосувати методи регресійного аналізу щодо моделювання впливу кредитної політики на фінансові результати комерційного банку.

Об'єктом дослідження є процеси управління кредитною політикою АТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних підходів до управління кредитною політикою комерційних банків.

У процесі підготовки кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: метод пошуку та збору інформації (для отримання потрібних даних із наукових джерел, статистичних звітів, банківської звітності); табличний метод (для зведення отриманих протягом виконання роботи даних у таблиці); графічний метод (для ілюстрації даних, що були отримані та розраховані в процесі дослідження); метод узагальнення (для формулювання висновків на основі отриманих даних дослідження).

Інформаційно-аналітичні дані дослідження були взяті з наукових статей і монографій, в яких розглядаються роботи відомих фінансистів щодо питань кредитної політики банків. Крім того, дослідження ґрунтувалося на чинному законодавстві, що регулює кредитну діяльність українських комерційних банків. Базою даних для проведення дослідження слугувала фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» та різні інтернет-видання.

Основні результати кваліфікаційної роботи були викладені на VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» у тезах «Вплив інновацій на розвиток банківського кредитування» та на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки» у тезах «Кредитна політика комерційних банків в умовах воєнного стану».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок (без додатків) і містить 26 таблиць, 6 рисунків та 6 додатків. Список використаних джерел налічує 61 найменування і розміщений на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність та особливості кредитної політики комерційного банку

В основі кредитної політики банку лежать принципи безпеки, надійності та прибутковості кредитних операцій з орієнтацією на мінімізацію ризику. На даний момент банк встановлює політику кредитування клієнтів, керує складом і розміром кредитного портфеля, визначає умови, на яких доцільно надавати кредити конкретним клієнтам.

Щодо поняття «кредитна політика» існують різні тлумачення, серед яких підкреслимо:

- 1) кредитна політика – одна зі складових економічної стратегії банку, що охоплює комплекс заходів, пов'язаних із кредитуванням національної економіки;
- 2) кредитна політика являє собою набір факторів, документів і дій, які формують зростання клієнтського кредитування банку;
- 3) кредитна політика функціонує як метод виконання ряду взаємопов'язаних процесів у кредитній діяльності банку;
- 4) кредитна політика включає як пасивні, так і активні банківські операції, оцінені з конкретної точки зору, щоб дозволити банку досягти своїх цілей, вирішуючи оптимальний розподіл кредитних ресурсів.

Кредитна політика комерційного банку, як правило, розглядається як основа та напрямок, яким керує кредитна установа при наданні кредитів як фізичним, так і юридичним особам [34]. Ця політика ґрунтується на балансі ризику та доходності його операцій [25, 43, 86, 56]. Завдання і пріоритети кредитної діяльності комерційного банку, а також засоби і методи їх виконання в першу чергу визначаються кредитною політикою банку. Ця політика є основою для кредитних операцій банку, які спираються на набір документів, що регулюють процес кредитування.

Кредитні цілі комерційного банку мають бути відображені в його кредитній політиці, яка також повинна окреслювати правила досягнення цих конкретних цілей і забезпечувати методологічне забезпечення реалізації кредитної політики [4]. Як правило, вище керівництво банку, що складається з президента банку, віце-президентів і кредитного комітету, відповідає за формування та вдосконалення кредитної політики. Вони встановлюють основні напрямки кредитних операцій, а саме [11]:

- 1) встановлення об'єктивних стандартів та критеріїв, якими керуються працівники банку;
- 2) формулювання основних дій для осіб, відповідальних за прийняття стратегічних рішень у кредитуванні;
- 3) створення стандартів діяльності як внутрішньої, так і зовнішньої аудиторської служби в комерційному банку для нагляду за якістю кредитних послуг.

Як правило, кредитна політика для юридичних і фізичних осіб відрізняється, оскільки підхід до юридичних осіб зосереджений на розвитку довгострокових партнерських відносин, тоді як для індивідуальних клієнтів банк розробляє окремі кредитні продукти [38].

Юридичні особи повинні дотримуватися кількох вимог, серед яких:

- 1) прозорість стратегій отримання доходу;
- 2) стабільний та успішно діючий бізнес;
- 3) володіння власним капіталом;
- 4) кредитна історія та репутація керівника.

Фізичні особи мають аналогічні критерії, але замість того, щоб продемонструвати успішність бізнесу, їх часто просять надати характеристику з місця роботи [4].

Банк віддає перевагу кредитній політиці у відносинах з фізичними особами, що призводить до створення найбільш затребуваних кредитних продуктів для споживачів [4]. Рисунок 1.1 ілюструє основні кредитні продукти, які поширені в Україні.

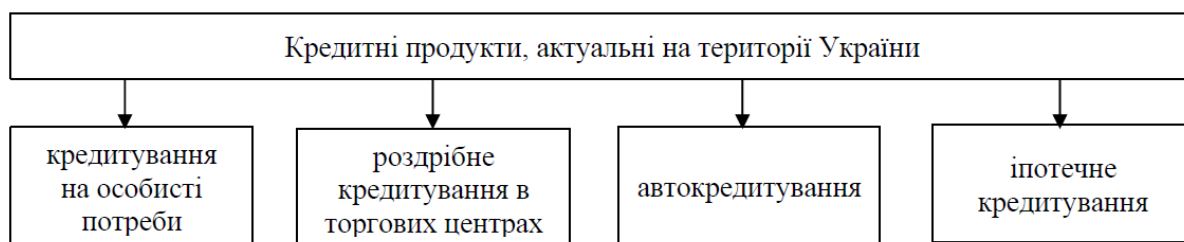

Рис.1.1. Кредитні продукти, які пропонуються комерційними банками України

Поряд із формуванням основних принципів кредитування як фізичних, так і юридичних осіб, суть кредитної політики комерційного банку відображена в його функціях [31]. Ці функції можна розділити на окремі групи:

- 1) різні компоненти банківської політики за своєю суттю охоплюють загальні функції;
- 2) також присутні різні функції, які відрізняють кредитну політику від інших аспектів банківської політики.

Кредитна політика комерційного банку виконує загальні функції, які включають комерційну, стимулюючу та контрольну [44]. Під комерційною функцією кредитної політики комерційного банку розуміється прибуток, отриманий від виконання ряду операцій, у тому числі пов'язаних з кредитуванням.

Стимулююча функція полягає у стимулюванні накопичення та раціонального використання наявних коштів у банках. Іншими словами, клієнтам банку пропонується утримувати свої вільні кошти протягом визначеного терміну, що дозволяє їм отримати додатковий дохід на вкладених сумах [18]. Для банків цей стимулюючий аспект кредитної політики відображається в їхніх зусиллях забезпечити найдоступніші ресурси на ринку на тривалий період і інвестувати їх таким чином, щоб максимізувати власні вигоди.

Контрольна роль комерційного кредитного банку охоплює весь процес

залучення та використання кредитних ресурсів як банками, так і їх клієнтами. При використанні будуть враховуватися пріоритети, визначені кредитною політикою конкретного банку [19].

Крім того, існує ще одна роль у кредитній політиці комерційного банку, класифікована під другою групою функцій, називається специфічною функцією. Основною метою цієї функції є покращення кредитного процесу [12]. Його діяльність спрямована на виконання цілей, визначених банківською політикою комерційного банку. Для ефективного формування кредитної політики комерційного банку важливо враховувати різні фактори, які можна класифікувати на дві категорії: мікрофактори та макрофактори.

Макрофактори відіграють значну роль, а мікрофактори – це ті елементи, на які комерційний банк може впливати різною мірою у своїй кредитній політиці. Ці мікрофактори підпадають під контроль банку [13]. Вони охоплюють такі аспекти, як кваліфікація персоналу, рівень відсоткових ставок, готовність персоналу співпрацювати з різними категоріями позичальників, управління кредитним портфелем, нагляд за кредитним ризиком, надання основних робочих та інформаційних ресурсів, а також формулювання внутрішніх нормативних документи щодо кредитування та ін.

До макрофакторів відносяться ті, на які комерційний банк не може вплинути. Ця категорія охоплює макроекономічні умови країни, економічні характеристики регіону, де банк пропонує свої послуги, стан національного грошового ринку та правові обмеження, що накладаються на кредитні операції.

Встановлення цілей і керівних принципів кредитної політики в нашій країні викликає кілька запитань, які залишаються без остаточної відповіді. Для багатьох комерційних банків, що працюють в Україні, визначення цілей і завдань часто здійснюється поверхнево; таким чином, основні цілі кредитування часто встановлюються без урахування стратегічних цілей банку чи проведення аналізу ринку [22]. Проте досвід показує, що банк, який нехтує майбутнім розвитком і просто зосереджується на поточних тенденціях, не

може ефективно процвітати в умовах коливань економічного ландшафту. Формуючи кредитну політику, комерційний банк повинен надавати першочергове рішення наступним завданням:

1) для мінімізації кредитного ризику основна мета полягає в тому, щоб створити високоякісні активи та підтримувати постійний рівень прибутковості;

2) створення висококваліфікованої команди співробітників гарантуватиме високу якість кредитного портфеля;

3) банк має сприяти розвитку довгострокових відносин з клієнтами, які сприяють отриманню прибутку.

Формуючи кредитну політику, метою банку є максимізація прибутку з одночасною мінімізацією ризиків [10]. Використовуючи наявні ресурси, банк може визначити завдання формування кредитної політики. Зокрема, до його повноважень входить визначення напрямів кредитування, методів здійснення кредитних операцій, контроль за процесом їх виконання [10].

Кредитні угоди виконуються комерційними банками відповідно до їх визначеної кредитної політики, яка визначає роль банку як кредитора, який розподіляє позиковий капітал як у власних інтересах, так і в інтересах суспільства. Таким чином, кредитна політика є основою стандартів і орієнтиром кредитної діяльності фінансової установи як щодо фізичних, так і юридичних осіб. Ця політика базується на прийнятному балансі між ризиком і прибутковістю його операцій.

Елементи кредитної політики охоплюють:

1) головною метою кредитної політики комерційних банків є досягнення максимального прибутку при мінімізації ризику. Завдання, пов'язані з кредитною політикою, визначаються конкретнішими напрямками: це, зокрема, може бути вдосконалення складу банківських кредитів, необхідність прискорення їх оборотності, підвищення частки забезпечених кредитів тощо;

2) цілі кредитної політики диктують напрями кредитування, які є суттєвими для її виконання та невід'ємними від стратегії банку;

3) технологія кредитування. Комерційні банки повинні суворо дотримуватися встановлених правил і не допускати значних відхилень від економічних або правових стандартів, оскільки це може призвести до несприятливих наслідків;

4) кредитний контроль і банківський облік тісно пов'язані між собою.

Кожен аспект кредитної політики тісно взаємопов'язаний, і порушення будь-якого з цих елементів неминуче призведе до проблем або фінансових втрат, пов'язаних із кредитними операціями.

У роботі з малим бізнесом та індивідуальними підприємцями враховуються такі фактори, як особистість керівника, репутація та кредитна історія. Співробітники комерційних банків розробляють свої комунікаційні стратегії з роздрібними клієнтами та вибирають конкретні скорингові моделі на основі кредитної політики. Крім того, банк може зосереджуватися на різних сегментах відповідно до своєї кредитної політики, в тому числі пропонувати роздрібне кредитування через роздрібну мережу (POS-кредитування), співпрацювати з дилерами з автокредитування, іпотечного кредитування та ін. [3].

Вимоги до позичальників, такі як вік, мінімальний досвід роботи та рівень доходу, відображені в кредитній політиці комерційні банки. Ці фактори визначають процентні ставки, які відповідають ризику, пов'язаному з кожним позичальником. Примітно, що кредитна політика різних комерційних банків може значно відрізнятися: деякі фінустанови зосереджуються переважно на точковому кредитуванні. Хоча ці кредити мають вищі процентні ставки, вони також несуть більші ризики для банків. І навпаки, багато кредитних організацій, як правило, працюють переважно з клієнтами, які мають значні залишки на рахунках, наприклад, дочірніми банками іноземних банків. Основні види кредитної політики, що застосовуються комерційними банками, проілюстровано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні види кредитної політики, що застосовуються
комерційними банками

Ознака	Класифікація
за суб'єктом кредитних відносин	- спрямована на взаємодію із юридичними особами - щодо співпраці з населенням (фізичними особами)
за формою кредиту	- з надання споживчого кредиту, - з держ. кредиту, з іпотечного кредиту - з банківського кредиту - з міжнародного кредиту
за термінами	- щодо короткострокового кредитування - щодо довгострокового кредитування
за рівнем ризику	- агресивна - консервативна - помірна
за цілями	- з надання цільових позичок - з надання нецільових позичок
за типом ринку	- на грошовому ринку - на фінансовому ринку - на ринку капіталів
за географією	- на місцевому рівні - на регіональному рівні - на національному рівні - на міжнародному рівні
за галузевою спрямованістю	- кредитування промислових підприємств - торгових організацій - будівельних організацій - транспортних підприємств - сільськогосподарських організацій та ін.
за забезпеченістю	- надання забезпечених позик - незабезпечених позик
за вартістю кредиту	- з надання стандартних позик, - пільгових позик, - проблемних позик (при підвищених відсотках)
за методами кредитування	- при кредитуванні за залишком, - при кредитуванні за оборотом

Консервативна кредитна політика спрямована на зниження кредитного ризику. Наголошуючи на такому підході, банк не надає пріоритету високий рівень доходу внаслідок значного зростання кредитних операцій. Такий тип кредитної політики передбачає жорсткі методи оцінки кредитоспроможності позичальників, обмеження термінів і сум кредитів, дотримання жорстких умов надання кредиту та збільшення його вартості, здійснення жорстких заходів у разі ліквідації проблемної заборгованості.

Поміркована кредитна політика комерційного банку включає стандартні умови для застосування, які відповідають загальновизнаній практиці в

банківській галузі, і ґрунтується на середньому рівні кредитного ризику. Навпаки, агресивна кредитна політика спрямована на максимізацію прибутку шляхом збільшення обсягів кредитування, часто ігноруючи підвищений кредитний ризик, пов'язаний з такими діями. Цей підхід можна реалізувати за допомогою різних методів, включаючи надання кредиту найризикованішим категоріям позичальників, підвищення як умов, так і сум позик, мінімізацію кредитних витрат до їх найнижчої точки та надання позичальникам можливості продовжити свої позики [31].

Функції кредитної політики можна розділити на дві групи: загальні, які описують різні елементи банківської політики, і спеціальні, які відрізняють кредитну політику від інших аспектів. Загальні функції охоплюють: комерційну функцію (де банк отримує прибуток шляхом кредитних розрахунків, платежів і подібних операцій), а також функції стимулювання та контролю.

Стимулююча функція кредитної політики полягає в тому, що вона відображає суттєві потреби держави, банку та населення, заохочуючи надання банкам тимчасово вільних коштів та сприяючи їх ефективному використанню. Водночас контрольна функція кредитної політики дозволяє здійснювати нагляд за тим, як банки та їхні позичальники залучають і використовують кредитні ресурси відповідно до пріоритетів, визначених у конкретній кредитній політиці даного банку.

Проте, з конкретної точки зору, кредитна політика відіграє вирішальну роль — оптимізація кредитного процесу. Після створення в комерційному банку кредитна політика не залишається статичною; вона повинна бути реформована відповідно до мінливих економічних умов [32].

Кредитна політика банку визначає цілі, завдання і пріоритети його кредитних операцій, методи і засоби їх здійснення, а також принципи і порядок організації кредитного процесу. Основна мета цієї кредитної політики відображає кінцевий результат діяльності кредитної організації, який впливає з її місії, зокрема, задоволення потреб клієнтів у додатковому

фінансуванні, отримання прибутку при мінімізації ризику та підтримання стабільності банку.

Цілі кредитної політики більш визначені: вони стосуються розширення асортименту кредитних продуктів, підвищення якості кредитного портфеля, мінімізації частки простроченої заборгованості, збільшення частки забезпечених кредитів, зниження кредитних ризиків. Керівництво банку має переглянути кредитну політику у відповідь на зміни в економічному та політичному ландшафті країни, разом із внутрішніми та зовнішніми впливами. Виходячи з цілей кредитної політики банку та враховуючи наявні ресурси, встановлюються наступні завдання:

- 1) сфери кредитування клієнтів банку;
- 2) технологія кредитних операцій;
- 3) управління кредитним ризиком;
- 4) нагляд за процесом кредитування.

Рівень ризику, який банк готовий прийняти для досягнення певної цілі прибутковості, визначається його кредитною політикою. Ця політика, яка встановлена та затверджена через відповідні канали, служить первинним документом, будь-які відхилення від неї вважаються порушенням, за винятком виняткових обставин, які вимагають прийняття рішень правлінням банку. Для практичної реалізації цього документа банк створює правила видачі коштів своїм клієнтам, а також окремі положення: щодо процесу оцінки фінансового стану позичальників, методу розрахунку та виплати відсотків за кредитами, а також процедури встановлення та використання резерв кредитного ризику банку для кредитування як фізичних, так і юридичних осіб.

Підсумовуючи, кредитна політика комерційного банку формується його пріоритетами у виборі клієнтів та кредитних інструментів, стандартами та правилами, що регулюють дії банківського персоналу для реалізації цих пріоритетів, а також компетентністю керівництва банку та кваліфікацією його персоналу.

1.2. Основні елементи формування кредитної політики комерційного банку

У сучасній ринковій економіці комерційні банки створюють ефективні механізми управління своєю основною функцією, яка відома як кредитна політика. Метою цієї політики є отримання максимально можливого прибутку шляхом надання кредитних послуг як фізичним особам, так і підприємствам. Під кредитною політикою прийнято розуміти комплексну програму, створену на основі встановлених цілей і завдань банку. Ця політика формується різними факторами впливу. Хоча банк може впливати на деякі з цих факторів своїми рішеннями, інші залишаються поза його контролем. У сукупності ці фактори відіграють вирішальну роль у формуванні кредитної політики. З цих факторів і цілей, які ставить перед собою банк під час своєї діяльності, впливають конкретні принципи, якими керується будь-який комерційний банк при розробці своєї кредитної політики. Враховуючи те, що основною функцією будь-якого банку є кредитування та надання комплексу банківських послуг, грамотно продумана кредитна політика забезпечує ефективну роботу цих послуг та отримання стабільного доходу. Для забезпечення того, щоб кредитна політика відповідала встановленим цілям, під час її формулювання важливо дотримуватися конкретних принципів і вказівок.

В управлінні кредитним портфелем кредитна політика реалізується на практиці.

На сучасному етапі розвитку суспільства основний метод дослідження економіки через призму досягнення оптимального поєднання активів для будь-якого економічного суб'єкта відомий як теорія портфеля. Термін портфоліо, що походить від французьких слів *portefeuille* (*porte*, що означає «нести» і *feuille*, що означає «лист»), відноситься до збірного поняття, що охоплює різноманітні форми та типи економічної діяльності разом із пов'язаними документами та іншими предметами [12].

Що стосується банківської справи, теорія портфеля відображається в

управлінні кредитними операціями, які представляють як найприбутковішу, так і найбільш ризиковану діяльність в межах активів комерційного банку. Успішне функціонування комерційного банку залежить від створення добре структурованого кредитного портфеля та ефективного управління ним.

Створення кредитного портфеля є ключовим аспектом банківських операцій, що дозволяє комерційним банкам удосконалювати свої стратегії та тактику, одночасно визначаючи можливості для кредитування клієнтів і зростання бізнесу.

В економічній літературі наразі серед авторів немає єдиної думки щодо визначення кредитного портфеля банку. Деякі вважають, що кредитний портфель включає всі фінансові активи разом із зобов'язаннями банку, тоді як інші обмежують цей термін лише позначенням кредитних операцій банку. Крім того, деякі автори описують кредитний портфель як сукупність елементів, класифікованих за певними критеріями. Принцип платності в кредитній політиці виникає із системи, яка встановлює умови платоспроможності для потенційних клієнтів. Ця система допомагає визначити мінімальний дохід, необхідний для отримання позики, необхідний досвід роботи на поточній роботі та в цілому, кількість утриманців та інші фактори. Після збору необхідної інформації визначається кредитний портфель, який найбільше підходить для клієнта, і розробляються стратегії вирішення проблемних позик [1].

Принцип вимоги щодо прибутковості в основному продиктований доходом, який банк прагне отримати від своєї кредитної діяльності. Коригування рівня рентабельності здійснюється через коливання процентної ставки та встановлення комісії за надані послуги. Крім того, цей принцип визначає категорії кредитів, які складатимуть пропозиції банку.

Необхідність узгодження з вимогами ринку проявляється у вимогах до затребуваних видів продукції, сучасних технологій оцінки позичальників, кредитної допомоги в рамках кредитної політики. Очевидно, що цей принцип є основоположним аспектом формування кредитної політики банку.

Рисунок 1.2 ілюструє ключові принципи, покладені в основу кредитної політики комерційного банку.

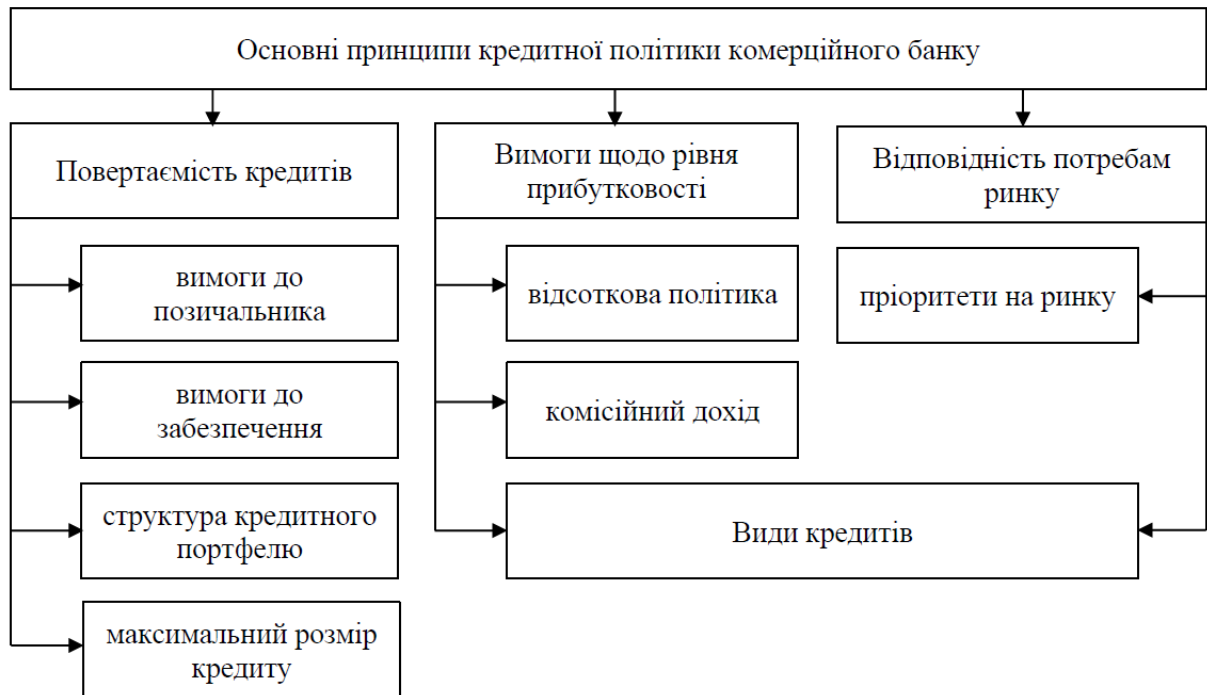

Рис. 1.2. Принципи кредитної політики комерційного банку

Кредитна політика банку базується на чітко визначеній стратегії кредитування та зазвичай викладена в спеціальному документі, відомому як довідник з кредитної політики, який може охоплювати декілька документів. Українські комерційні банки можуть демонструвати значні відмінності у своїх методах розробки кредитної політики за багатьма параметрами. У деяких комерційних банках інструкція з кредитної політики створюється з посиланням на різноманітні документи, які детально описують цілі кредитування, описують організацію кредитного процесу, уточнюють, серед іншого, види кредитів і форми застави.

При розробці змісту кредитної політики банку необхідно ретельно оцінити такі фактори:

- достатність власного капіталу банку, оскільки вища кредитна ставка дозволяє надавати більш довгострокові та ризиковані кредити;

- ефективність методів, що використовуються для оцінки ризику та прибутковості різних видів кредитів;
- стабільність вкладів;
- загальний економічний клімат країни разом із монетарною та фіскальною політикою держави, яка може або обмежити, або розширити кредитні можливості банків;
- кваліфікація та досвід персоналу банку, які впливають на диференціацію напрямів та ефективність кредитних операцій банку [10].

Як правило, кредитна політика відображає:

- 1) цілі кредитної діяльності банків на поточний рік, що охоплюють обсяги кредитування, вивчення нових ринків, вдосконалення кредитних продуктів, а також прибутковість і надійність кредитного портфеля;
- 2) вказівки щодо побудови кредитного портфеля банку включають визначення пріоритетних галузей економіки, які відповідають інтересам банку для сприятливих напрямків кредитного інвестування, а також географічну спрямованість кредитної діяльності банку. Додатково встановлюється оптимальний склад для кожної категорії кредитів, включаючи їх умови та види валют. Плани також включають очікуваний обсяг великих кредитів, які пролонговані або прострочені в кредитному портфелі банку, а також пріоритети для цілей кредитування [43].

Принципи, якими керується формування кредитного портфеля, далі визначаються методом встановлення кредитних лімітів, які є обмеженнями, встановленими радою директорів для забезпечення ефективного управління ризиками, пов'язаними з процесом кредитування, та дотримання затвердженої річної структури кредитний портфель.

Затверджені ліміти кредитування охоплюють різні аспекти, включаючи регіональні міркування, економічні галузі, валюту кредитування, умови позики та забезпечення. Банки зосереджуються на визначенні кредитних лімітів для окремих позичальників, а також для значних і довгострокових кредитів. Це відповідно до норм НБУ, які обмежують ризик для окремого

позичальника або пов'язаної групи позичальників. Крім того, банки оцінюють ліміти щодо загального рівня значних кредитних ризиків та сум із терміном погашення понад один рік;

3) організація процесу кредитування та управління кредитними операціями передбачає спеціалізацію підрозділів кредитування, на що впливає сформована сегментація кредитного ринку (включаючи малий та середній бізнес, великі корпоративні клієнти тощо). Чітко визначено обсяг повноважень структурних підрозділів комерційного банку та їх контрольні функції, а також порядок встановлення кредитних лімітів у відділеннях банку. Крім того, викладено протоколи затвердження кредитів кредитними менеджерами різних рівнів управління та їх керівними органами. Структура управління в комерційних банках визначається розміром банку та схваленим керівництвом організаційним принципом кредитної діяльності, будь то централізація чи децентралізація;

4) оцінка кредитних заявок передбачає методи, за яких працівники кредитного відділу оцінюють позичальників, щоб оцінити їхню кредитоспроможність і ймовірність виконання своїх зобов'язань. Цей аналіз кредитоспроможності охоплює оцінку бізнес-аспектів (таких як зовнішнє ринкове середовище, якість управління, конкурентоспроможність продукту, кредитна історія, прибутковість і ефективність позиченого проекту), а також фінансових ризиків (включаючи прибутковість, грошові потоки та відношення власного капіталу до боргу), пов'язаного з організацією позичальника;

5) зменшення кредитного ризику та забезпечення ліквідності кредитного портфеля передбачає вдосконалення методів забезпечення банківських позик, оцінки кредитного ризику та створення резервів на потенційні втрати за кредитами. У кредитній політиці комерційних банків повинні бути визначені прийнятні види забезпечення та методи визначення суми боргу, яка повинна бути забезпечена за договором. Ця сума може включати максимальну фактичну чи очікувану заборгованість з моменту, про який йде мова, до моменту укладення договору, а також будь-які нараховані, але сплачені

відсотки протягом усього терміну дії [38].

Формулюючи цю стратегію, комерційний банк повинен враховувати, що неадекватні резерви підвищують його власний ризик, тоді як надто суворі вимоги можуть перешкодити клієнтові запропонувати необхідну заставу. Отже, вирішення цього питання вимагає розуміння унікальних характеристик різних груп банківських клієнтів, а також обраного підходу до кредитування. Важливо встановити та впровадити методи оцінки вартості та ліквідності застави. Для кожного типу цінних паперів оцінюється «відсоток довіри» (запас міцності) і ринкова вартість, враховуючи пов'язані з цим ризики нереалізації цінного паперу за оціночною вартістю [29].

Щоб встановити обґрунтовану професійну оцінку якості кредиту та пов'язаного з ним кредитного ризику, а згодом створити резерв для потенційних втрат за кредитом під час формування кредитної політики, банку необхідно визначити та задокументувати свою систему оцінки кредитного ризику. Ця система дозволяє класифікувати кредити за рівнями якості, а процедури списання неможливі, доки стягнення заборгованості не буде проведено за рахунок резервів, які були створені [27]. Крім того, політика відсоткової ставки для позик передбачає стратегії визначення відсоткових ставок на основі типу позики та ціни, пристосованої до індивідуальних позичальників.

Формування останнього враховує численні чинники, серед яких вартість банківських ресурсів, зростання конкурентоспроможності, поява нових технологій, накладні витрати, вимоги НБУ, ризики, пов'язані з кредитними договорами, тощо. Для його визначення можна використовувати різні методи. Один із підходів передбачає встановлення базової ставки для позик, яка являє собою найнижчу ставку, за якою першокласні позичальники можуть отримувати короткострокові позики на цілі, що передбачають мінімальний ризик і надійне забезпечення [27].

Кредитний комітет встановлює базову ставку, враховуючи справжню вартість кредитних ресурсів у цьому комерційному банку, його операційні

витрати та необхідну норму прибутку, враховуючи при цьому конкурентну позицію банку на ринку кредитних послуг. Іноді базова ставка може коливатися. Поряд із цією ставкою створюються різні системи надбавок на основі конкретного рівня ризику, пов'язаного з продуктом, і кредитоспроможності позичальника.

Сума резерву для кожної позики залежить від її терміну, розміру, типу забезпечення та цільового використання, при цьому найвищі резерви передбачені для позик, спрямованих на вирішення фінансових проблем або фінансування інвестиційних підприємств з високим ризиком. Крім того, банк визначає розміри та методику нарахування та стягнення пені та комісій при наданні кредитів.

Визначення кредитних портфелів, які зустрічаються в економічній літературі, не враховують того, що сучасні комерційні банки функціонують на висококонкурентному ринку банківських послуг. Враховуючи те, що кредитна діяльність є найбільш прибутковим аспектом банківської діяльності, управління кредитним портфелем є важливим інструментом для комерційного банку в проведенні його кредитної політики. Проте мета кредитної політики банку не завжди полягає в максимізації прибутку. У сьогоdnішньому ринковому середовищі ця політика може бути спрямована на збільшення ринкової частки банку в окремих сегментах кредитування, збереження конкурентних переваг та інші подібні цілі.

З цієї точки зору кредитний портфель комерційного банку можна розглядати в широкому сенсі як набір інструментів, призначених для виконання кредитної політики банку, спрямованої на управління кредитним ризиком і забезпечення конкурентних переваг на ринку кредитування. Більш конкретно, у більш вузькому контексті, кредитний портфель складається із непогашених залишків за кредитними продуктами банку, організованих відповідно до рівнів ризику, прибутковості та ліквідності для сприяння реалізації стратегії та тактики кредитної політики банку [39].

Для його формування в першу чергу необхідний збалансований

кредитний портфель, тобто підвищений ризик, пов'язаний з окремими позиками, повинен компенсуватися надійністю та прибутковістю інших позик [18].

Процес формування кредитного портфеля комерційного банку повинен відповідати основним принципам кредитування, які охоплюють повернення, терміновість, платність, безпеку, цільовий характер і диференціацію. Окрім цих важливих принципів кредитування, надзвичайно важливо враховувати конкретні принципи, пов'язані зі створенням кредитного портфеля, включаючи принцип раціонального кредитування, принцип диференціації та принцип, спрямований на мінімізацію ризику, пов'язаного з кредитним портфелем.

Концепція раціонального кредитування передбачає проведення достовірної оцінки та аналізу предмета, об'єкта та застави, що приймається в договорі, а також оцінку рівня прибутковості кредитної угоди. Як правило, елементи раціонального кредитування включають якісну оцінку операційної рентабельності, ліквідності, кредитних процентних ставок, диверсифікованості портфеля [37].

Принцип диференціації при формуванні кредитного портфеля вимагає від банку єдиного погляду на кредитування предмета, об'єкта угоди та забезпечення кредитів. Отже, цей принцип передбачає індивідуальний аналіз та супровід кожного потенційного позичальника та кожної кредитної угоди, а також заходи щодо запобігання неповерненню виплачених коштів.

Принцип мінімізації ризику кредитного портфеля є найважливішим елементом формування кредитного портфеля комерційного банку. Це пов'язано з тим, що кредитні операції є водночас і найприбутковішими, і найнебезпечнішими в банківській справі; ставки за кредитами стабільно перевищують ставки за депозитами, при цьому дохід банку походить від невідповідності між цими ставками. Крім зазначеного вище принципу, можна також виділити додаткові специфічні принципи, які також слід враховувати при формуванні кредитного портфеля [40]:

1) пріоритетність - основний акцент робиться на виборі значних кредитів із розширеним періодом використання, враховуючи при цьому тип застави, поступову динаміку грошових потоків і поточний стан кредитної галузі;

2) вибірковість – надання кредитів виключно позичальникам зі стабільним фінансовим станом та коштовною заставою;

3) збалансованість - суми та умови кредитів повинні відповідати умовам запозичення та обсягам як наявних, так і залучених коштів, забезпечуючи відповідність капіталу банку та його достатність;

4) узгодження зі стратегічними цілями загальної діяльності банку, що сприяє розширенню масштабів кредитної діяльності банку;

5) динамічність - постійне коригування обсягу та складу елементів кредитного портфеля внаслідок надання нових кредитів та вилучення з портфеля погашених кредитів;

6) регулярність - дотримання кожного етапу процесу затвердження кредиту, що забезпечує повне та своєчасне погашення кредитів та відсотків позичальниками;

7) ефективність – проведення послідовного моніторингу виданих кредитів, класифікація кредитів за якістю та управління портфелями однотипних кредитів для оперативного виявлення будь-яких негативних тенденцій у кредитному портфелі.

Однією з головних цілей комерційного банку є максимізація прибутку при збереженні прийнятної рівня ризику та ліквідності. У результаті ми можемо визначити ключові характеристики кредитного портфеля, включаючи прибутковість, кредитний ризик і ліквідність. Отже, критерії оцінки якості кредитного портфеля охоплюють рівні прибутковості, кредитного ризику та ліквідності. Загалом управління кредитним портфелем вимагає цілеспрямованих дій відповідних структурних підрозділів банку, створених для досягнення оптимального портфеля та створення резервів на можливі збитки, що є життєво важливим для стабільної роботи банку. При управлінні кредитним портфелем важливо враховувати встановлені правила управління

ризиками та дотримуватися пріоритетів і принципів кредитування, викладених у кредитній політиці.

Управління кредитними портфелями сприяє диверсифікації кредитного ризику, сприяючи його зменшенню або встановленню прийняттого порогу, а також покращує загальну ефективність банку [42].

Досвід показує, що банки, які переважно отримують прибуток за рахунок кредитування, мають кредитний портфель, який є ключовим індикатором, що дозволяє їм визначити недоліки, пов'язані з розміщенням кредитів, і внести необхідні корективи для покращення своєї кредитної політики. Крім того, управління кредитним портфелем надає банку можливість як розширювати, так і обмежувати обсяги кредитування, а також уточнювати структуру кредитного портфеля.

Дотримуючись основоположних принципів кредитування та вказівок щодо формування кредитного портфеля, комерційний банк може успішно управляти розподілом фінансових ресурсів на позики та ефективно проводити свою кредитну політику. Таким чином, кредитна політика комерційного банку функціонує як складна система контролю за кредитною діяльністю, спрямованою як на фізичних, так і на юридичних осіб [22]. Центральними для будь-якої кредитної політики є ключові принципи, включаючи принцип прибутковості, вимогу щодо певного рівня прибутковості та принцип узгодження з вимогами ринку. Враховуючи те, що основною метою комерційного банку є збільшення прибутку при мінімізації ризиків, кредитна політика зазнає постійних коригувань під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що призводить до зміни вимог, пов'язаних з рівнями прибутковості, потребами ринку тощо.

1.3. Управління кредитними ризиками як елемент кредитної політики комерційного банку

Значною проблемою, з якою постійно стикаються комерційні банки, є

загроза неповернення кредитів. Щоб зменшити цей ризик, банки використовують низку стратегій для забезпечення погашення позик.

Ризик означає ймовірність будь-якої негативної події або її наслідків, які можуть призвести до прямих і непрямих фінансових втрат. Середовище фінансових ринків є особливо складним і нестабільним. Як наслідок, банківським операціям притаманні різні фінансові ризики. Докази банківської практики показують, що найважливіші види ризику — кредитний, валютний та інвестиційний — можуть спричинити не лише серйозне погіршення фінансового здоров'я банку, але, у крайніх випадках, також можуть призвести до втрати капіталу та банкрутства. Завдяки ефективній оцінці та управлінню цими ризиками стає можливим значно зменшити потенційні втрати [6].

Кредитний ризик стосується ймовірності того, що позичальник не зможе погасити основну суму та відсотки за позикою. Хоча торговельні позики існують, банківська форма кредиту, безперечно, є більш досконалою. Кожна операція несе в собі невід'ємний ризик. Кредитний ризик може виникнути не тільки при наданні кредитів на визначені терміни фізичним чи юридичним особам, але й при купівлі різноманітних боргових інструментів, таких як корпоративні облігації, державні цінні папери чи векселі, а також під час поточних розрахунків. Це охоплює прямий кредитний ризик, ризик дефолту за цінними паперами (включаючи непогашення боргових зобов'язань і пропущених купонних платежів), ризик невиконання позабалансових зобов'язань, ризик, пов'язаний з деривативами, і ризик розрахунків.

Основними аспектами регулювання кредитного ризику є оцінка фінансового стану позичальників і контрагентів, надання кредитів, встановлення лімітів за контрактами, резервування [5]. Традиційним методом зниження кредитного ризику при роботі з фізичними або юридичними особами є отримання застави (застави кредиту) у вигляді цінного майна або ліквідних активів. Крім того, потенційним підходом до зменшення кредитного ризику в розрахункових операціях є використання продуктів передоплати.

Кредитний ризик виникає для банків, коли їхні контрагенти не

виконують своїх зобов'язань, про що зазвичай свідчить нездатність погасити або основну суму, або відсотки, повністю або частково, відповідно до умов, викладених у кредитній угоді [32]. Щоб пом'якшити цей ризик і збільшити потік кредитних ресурсів у галузь, важливо ретельно керувати кредитними портфелями національних банків, які мають такі характеристики:

- тенденція надавати перевагу короткостроковому кредитуванню;
- неналежна якість ресурсів, доступних банкам;
- відсутність надійного джерела інформації;
- дефіцит висококваліфікованих кадрів.

Отже, основними цілями кредитної політики, спрямованої на пом'якшення кредитного ризику, є:

- виявлення факторів, що впливають на рівень кредитного ризику;
- оптимізація кредитного портфеля з урахуванням кредитних ризиків, структури клієнтської бази та типів кредитів;
- оцінка кредитоспроможності клієнта та оцінка ймовірності зміни його фінансового становища;
- раннє виявлення проблемних кредитів, коли вони починають формуватися;
- аналіз достатності наявних ресурсів у банку та внесення змін у разі необхідності;
- підтримка диверсифікації кредитних вкладень, забезпечення їх прибутковості та ліквідності;
- розробка кредитної політики комерційного банку з урахуванням оцінки якості кредитного портфеля.

Враховуючи значний ризик, пов'язаний з кредитуванням промислових підприємств, ретельний підхід до управління ризиками є важливим для кредитної політики комерційного банку, яка охоплює стратегії, форми управління ризиками та методи оцінки.

Як правило, банківська сфера класифікує кредитні ризики за трьома різними типами:

- споживчий ризик;
- корпоративний ризик;
- ризик країни.

Ці типи кредитних ризиків можна ранжувати відносно один одного.

Існує певний набір індикаторів для оцінки складності та потенційних втрат. Даваймо розглянемо ключові з них, які мають першочергове значення:

- імовірність дефолту виникає, коли позичальник відчуває неплатоспроможність протягом визначеного періоду;
- важливим фактором оцінки надійності позичальника є кредитний рейтинг, який суттєво впливає на рейтинг позичальників;
- ступінь, до якої потенційний ризик розподіляється, залежить від загальної суми боргу клієнта перед банком;
- кредитна міграція служить мірою коливань кредитного рейтингу позичальника та його прямих фінансових операцій.

Рівень неповернення під час дефолту становить значну частину сум, на які впливає кредитний ризик. Таким чином, можна певною мірою кількісно визначити кредитний ризик. Одним з потенційних показників кредитного ризику є співвідношення прострочених банківських кредитів до загальної суми розподілених кредитів.

Для зниження ризиків, пов'язаних з кредитуванням бізнесу, необхідно:

- встановити ліміти для всіх видів ризиків та контролювати їх управління;
- акцентувати особливу увагу на показниках, що оцінюють платоспроможність організації при наданні кредиту, оскільки це допоможе знизити рівень кредитного ризику.

У сфері міжнародних операцій існують чотири основні стратегії, які використовуються для зниження кредитного ризику:

- аналіз кредитоспроможності,
- зменшення суми позики, наданої одному позичальнику,
- забезпечення необхідного забезпечення,

- страхування виданих позик [40].

Значна кількість комерційних банків віддає перевагу цьому підходу, оскільки він дозволяє майже повністю зменшити потенційні втрати, пов'язані з непогашенням кредитів.

Широко використовуваним підходом до оцінки кредитоспроможності позичальника є скоринг, що дозволяє співробітникам банку швидко вирішувати проблеми з кредитуванням, змінювати суми кредиту відповідно до ринкових умов і встановлювати ефективний баланс у парі «прибутковість-ризик».

Обмеження видачі кредитів фізичним особам-позичальникам – це метод, який використовується, коли банк має повну впевненість у необхідній кредитоспроможності позичальника.

Забезпечення відповідної застави гарантує, що банк буде повністю впевнений у відшкодуванні суми кредиту разом із відсотками. Основна мета кредитного страхування – максимально мінімізувати ризики при наданні кредитів. Фахівці зазвичай використовують два основні методи:

1. Застрахованою стороною у разі неповернення виданого кредиту стає банк.
2. Позичальник бере на себе роль страхувальника, забезпечуючи страхування від відповідальності за несплату кредиту.

Кожен елемент ризику потребує чіткої політики та визначеного набору параметрів ризику, створених в організації чи банку. Основною метою є підтримка оптимального стану, оскільки досягнення повної рівноваги в цьому відношенні є недостижним; дії, спрямовані на пом'якшення певних ризиків, можуть ненавмисно спричинити ескалацію інших [10]. Таблиця 1.2 ілюструє основні категорії кредитних ризиків.

Імовірність зазнати збитків у результаті неспроможності боржника виконати платіжні зобов'язання, пов'язані з його боргом, відома як кредитний ризик. Практика управління ризиками передбачає пом'якшення збитків шляхом оцінки того, чи достатньо власного капіталу та резервів для

погашення втрат за позиками в будь-який конкретний момент, завдання, яке історично створювало труднощі для фінансових установ [32].

Таблиця 1.2

Основні види кредитних ризиків комерційного банку

Вид	Особливості	Приклад
Ризик концентрації	Галузевий ризик виникає через надмірний вплив на якусь одну галузь або сектор	Так, інвестор, який позичає гроші виробникам акумуляторів, шин і нафтовим компаніям, надзвичайно вразливий перед потрясіннями, що зачіпають автомобільний сектор.
Інституційний ризик	Пов'язаний із порушенням юридичної структури чи організації, яка контролює договір між кредитором та боржником	Кредитор, який дав гроші забудовнику, який працює в політично нестабільній країні, повинен враховувати той факт, що зміна політичного режиму може різко збільшити ймовірність дефолту та збитків
Політичні	Політична криза в країні, корупція впливають на фінансовий портфель кредитованих	Міжнародні організації, що кредитують приватних осіб в одній із країн Південної Америки, мають бути готовими до дефолту через наростання протистояння чинного президента республіки та сил опозиції
Макроекономічні	Стагнація економіки, економічна криза, дефляція, пов'язана із занепадом у господарських галузях	Розповсюдження коронавірусу викликало уповільнення виробництва, збої в логістиці та зниження доходів громадян, що стало у тому числі причиною прострочень за кредитами

Основним ризиком, з яким стикається клієнт, є нездатність виконати договірні зобов'язання. Така ситуація призводить до штрафних санкцій, конфіскації застави, судових позовів і негативних записів у кредитній історії фізичної особи.

Методи ефективної оцінки кредитного ризику мінімізують можливі втрати та допомагають у виборі найкращих умов кредитування. Основні міркування для організацій під час укладення кредитної угоди включають:

- здатність сплачувати внески,
- капітал,
- дотримання умов кредиту,

- застава,
- кредитна історія.

Спеціаліст вивчає якісні необроблені дані, включаючи відгуки колег, спільнот і постачальників, які раніше брали участь у економічних відносинах з потенційним клієнтом, а також об'єктивні необроблені дані, які відображають банківську історію та попередню економічну діяльність клієнта.

Кредитоспроможність означає здатність погасити борги, оцінену за допомогою очікуваного огляду доходів і витрат (що включає інші зобов'язання). Важливі фактори, які враховуються при визначенні кредитоспроможності, включають співвідношення боргу до доходу, поточний дохід, трудову історію та стабільність доходу.

Існують два основні методи аналізу кредитоспроможності: - порівняння показників потоку коштів за останні роки з очікуваним обслуговуванням боргу; - прогнозування грошових потоків, які включають нові проекти та статус зайнятості, які несуть більшу невизначеність. Вищий рівень платоспроможності передбачає зниження ймовірності прострочення платежів [60].

Власний капітал означає чисту вартість активів у поєднанні з частиною загальної позики, яка надається як початковий внесок. Коли позика стосується конкретного проекту, власний капітал являє собою інвестиції, зроблені в цей проект, наприклад початковий внесок під іпотеку для власника будинку, який становить сегмент власного капіталу.

Застава стосується будь-яких активів, які пропонуються як забезпечення кредитних коштів. Ці активи можуть включати інвестиції, такі як цінні папери, або нерухомість, як-от квартири чи будинки. Тип доступної застави залежить від продукту, який використовується в загальному іпотечному кредитуванні, спрямованому на придбання конкретних активів, включаючи будинки або транспортні засоби для фізичних осіб, а також комерційну нерухомість і транспортне обладнання, таке як літаки та кораблі [11].

У разі дефолту наявність більшої застави призводить до зменшення

збитків. У кредитному договорі зазначаються такі умови:

- причина позики (наприклад, споживання, інвестиції тощо);
- сума кредиту і відсоткова ставка (що свідчить про готовність кредитора прийняти ризики);
- умови в бізнесі та економіці (риски замовника, перспективи галузі, загальний економічний клімат).

Сприятливе зовнішнє середовище для інвестування передбачає зниження ймовірності фінансових втрат.

Ефективна система управління ризиками мінімізує потенційні втрати та забезпечує конкурентну перевагу комерційним банкам і приватним кредиторам, дозволяючи приймати обґрунтовані рішення щодо заявок. Співробітники банківських установ використовують ряд методів для оцінки платоспроможності на кожному етапі процесу кредитування (табл. 1.3).

Альтернативний підхід до управління передбачає структурування кредиту шляхом вибору такого, який відповідає потребам погашення певної групи клієнтів, що мінімізує ризик непогашення. Існують різні способи зменшення потенційних втрат:

- ціноутворення на основі ризику. Як правило, кредитори встановлюють вищі процентні ставки для тих, хто не виконує зобов'язання. Кредитори враховують такі фактори, як кредитні рейтинги, співвідношення боргу до вартості активів;

- страхування. Щоб зменшити ризик, банки страхують кредити. Кредитний дефолтний своп (CDS) — це фінансовий інструмент або угода, за якою клієнт сплачує частину кредитних коштів продавцю, який потім бере на себе зобов'язання виконувати умови контракту;

- ковенанти.. Конкретні умови, які обмежують дії, що перешкоджають поверненню позики, включають утримання від виплати дивідендів або взяття додаткових запозичень суми разом з будь-якими іншими конкретними діями, які можуть негативно вплинути на репутацію компанії, або погашення всієї позики на вимогу.

Таблиця 1.3

Підходи до управління кредитними ризиками

Критерій	Особливості	Значення
Базовий коефіцієнт ліквідності показує, наскільки стійкий фінансовий портфель людини, щоб упоратися з надзвичайною ситуацією.	Кошти або їх еквіваленти, щомісячні витрати	Від 3 до 6 місяців
Відношення ліквідних активів до чистої вартості активів визначає, яка частина чистої вартості фізичної особи є грошима або їх еквівалентами	Кошти або їх еквіваленти	Щонайменше 15%
Коефіцієнт заощадження розраховує суму від доходу, яку людина відкладає	Щомісячна економія	Щонайменше 10%
Співвідношення боргу до активів	Чи висока заборгованість людини	50% або менше
Коефіцієнт платоспроможності	Загальні активи	Чим вище, тим краще
Коефіцієнт обслуговування боргу	Загальні щомісячні виплати за боргом	35% або менше
Коефіцієнт обслуговування не іпотечного боргу	Обслуговування боргу без урахування виплат за іпотечними кредитами	15% або менше

- оцінка ризику. Перевірка загальної фінансової стійкості платника. Це передбачає аналіз кредитної історії та використання кредитної картки. Оцінка показує, як особа виконує свої боргові зобов'язання, а також забезпечує надійність майбутніх платежів.

Розрахунок відношення боргу до доходу передбачає ділення щомісячного поточного боргу компанії на її валовий місячний дохід. Особи з оцінкою нижче 35% вважаються прийнятними.

Наступний крок передбачає оцінку можливого кредиту для позичальника. Потенційна позика стосується боргу, який може виникнути через кредитні картки або інші джерела. Така оцінка проводиться для кожного клієнта, що дозволяє мінімізувати збитки банку. Проведення ретельного кредитного аналізу потенційних позичальників виявляється набагато

ефективнішим, ніж спроба стягнути прострочені платежі після їх виникнення.

Вирішення проблем із затримкою платежів вимагає як матеріальних, так і людських ресурсів, які інакше могли б бути спрямовані на створення нового бізнесу. Основні стратегії мінімізації кредитного ризику включають:

- 1) організована оцінка кредитоспроможності позичальника;
- 2) диверсифікація всередині кредитного портфеля;
- 3) створення страхових резервів;
- 4) забезпечення належної кредитної застави;
- 5) впровадження змінної кредитної ставки.

Аналіз складної інформації дає змогу ретельно оцінити клієнтів, знизити ризику та визначити ідеальний ліміт кредиту (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Процедури банківської практики перевірки клієнтів щодо кредитування

Назва процедури	Особливості
«Знай свого клієнта»	Тип регулювання, який включає періодичні перевірки існуючих клієнтів на всіх етапах співробітництва
Комплексна перевірка	Перевірка бізнес-профілю компанії, вивчення звітності фізичних осіб за попередні три роки. Іноді проводять перевірку звітності керівника
Використання авторитетної агенції інформації про клієнтів	Дас точну повну інформацію, попереджає про будь-які потенційні загрози прострочення. Звіт використовують для створення бізнес-профілю, що відповідає сегментації клієнта з погляду ризику та ліміту позики
Встановлення точних лімітів	Вивчивши звіти за попередні 3-5 років, виявляють тенденцію до зростання чи зниження доходів. Оцінка прибутку, чистої вартості активів та коштів акціонерів компанії – це ключові показники економічного здоров'я. Працюючи з великими клієнтами оцінюють коефіцієнт оборотного капіталу бізнесу, який свідчить про його ліквідність, здатність погашати мінімальні платежі. Працюючи з приватними особами оцінюють майно, історію виплат картками

Багато банків часто не мають постійно налагодженого процесу управління кредитним ризиком. Помітні недоліки включають відсутність офіційно задокументованої письмової заяви про політику, відсутність

обмежень щодо концентрації портфеля та надмірну централізацію чи децентралізацію.

Недоліки в управлінні кредитами включають неадекватний аналіз сектору кредитування, поверхневу фінансову оцінку позичальників і завищену оцінку вартості застави. Крім того, недостатня взаємодія з клієнтами, недостатні перевірки та дисбаланс у процесі кредитування. Це ускладняється відсутністю нагляду за позиками та нездатністю підвищити вартість застави, оскільки якість позики знижується. Погане управління кредитною документацією, надмірне використання кредитних коштів і неповна кредитна документація ще більше загострюють проблему. Крім того, існує відсутність класифікації активів і стандартів для створення резервів для пом'якшення втрат за кредитами, а також нездатність ефективного моніторингу та аудиту кредитного процесу [37]. Ці недоліки призводять до ослаблення кредитного портфеля, що характеризується надмірною концентрацією позик в одній галузі чи економічному секторі, значними обсягами непрацюючих позик, збитками за кредитами, неплатоспроможністю та неліквідністю.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1. Аналіз фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк», найбільший універсальний комерційний банк в Україні, здійснює свою діяльність на підставі ліцензії Національного банку України № 22 від 05.10.2011 року. Він призначений для обслуговування фізичних осіб, а також корпоративних клієнтів усіх форм власності [46].

З 1999 року АТ КБ «ПриватБанк» визнається найкращим українським банком у категорії найкращих банків на ринках, що розвиваються за версією «Euromoney» та «Global Finance». В українському банківському ландшафті АТ КБ «ПриватБанк» відноситься до нових комерційних банків, які називаються банками «другої хвилі», відрізняючись від попередніх державних банків першої хвилі. За всю історію існування банк здобув помітні позиції в українському банківському секторі шляхом збільшення частки ринку, підвищення операційної ефективності, постійного підвищення надійності, підвищення конкурентоспроможності та надання клієнтам повного спектру банківських продуктів. Цей успіх став результатом спільних зусиль єдиної команди банку, заснованої на інноваційному підході до управління та передових банківських технологіях.

Підхід банку передбачає перехід від традиційного обслуговування відділень до фокусування на навчанні клієнтів та використання технологій дистанційного банківського обслуговування. АТ КБ «ПриватБанк» засновано 19 травня 1992 року, а з 24 квітня 2017 року його штаб-квартира розташована у м. Київ.

У 2015 році ПриватБанк був визнаний MasterCard найбільшим банком Східної Європи за обсягом емітованих карток Maestro/MasterCard. До кінця 2015 року в активному обігу перебувало близько 30 мільйонів карток ПриватБанку.

У 2022 році АТ КБ «ПриватБанк» визначено першим системно важливим банком України за класифікацією НБУ. Цей банк року не лише зумів адаптуватися до викликів, пов'язаних із військовими діями та економічною нестабільністю, але й запустив програму, спрямовану на відновлення економіки шляхом сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. АТ КБ «ПриватБанк» став одним із небагатьох банків, який продовжив підтримку бізнесу через можливості фінансування, доступні для підприємців та самозайнятих осіб, використовуючи як банківські послуги, так і кредитні платформи. Крім того, у майбутньому банк передбачає підтримку малого та середнього бізнесу через освітні ініціативи, інформаційну та консультативну допомогу та інтеграцію передових цифрових технологій.

21 грудня 2016 року Міністерство фінансів України в особі держави отримало повне право власності на акції банку відповідно до частини першої статті 41 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 р. № 961 «Про деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи». Станом на 30 квітня 2019 року власність Банку належить державі в особі Кабінету Міністрів. Держава здійснює свої права власності на Банк, а органи управління Банку діють відповідно до провідних світових практик корпоративного управління.

У таблиці 2.1 представлено аналіз складу та структури активів, що належать АТ КБ «ПриватБанк» з 2020 по 2023 рік.

Таблиця 2.1

Склад та структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2023 рр.*

Найменування статті	2020		2021		2022		2023	
	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Грошові кошти та їх еквіваленти	49911	13,05	52835	13,17	94191	17,42	152282	22,39
Кредити та аванси банкам	25059	6,55	26243	6,54	103837	19,21	134237	19,74
Кредити та аванси клієнтам	55021	14,38	68218	17,00	68084	12,59	92019	13,53

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:	221661	57,95	222277	55,39	239752	44,35	271847	39,98
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	100750	26,34	93096	23,20	95716	17,71	100376	14,76
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	119196	31,16	129074	32,16	143920	26,62	171471	25,22
за амортизованою собівартістю	1715	0,45	107	0,03	116	0,02	0	0,00
Поточні податкові активи	6660	1,74	9978	2,49	9079	1,68	4	0,00
Відстрочені податкові активи	0	0,00	0	0,00	1100	0,20	1952	0,29
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	30	0,01	30	0,01	30	0,01	30	0,00
Інвестиційна нерухомість	2933	0,77	1989	0,50	2155	0,40	2340	0,34
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	953	0,25	1288	0,32	1389	0,26	1563	0,23
Основні засоби	6689	1,75	6074	1,51	5228	0,97	5127	0,75
Інші фінансові активи	3448	0,90	2644	0,66	6498	1,20	9493	1,40
Інші нефінансові активи	10128	2,65	9713	2,42	9189	1,70	9094	1,34
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримані для продажу або утримання для виплати власникам	32	0,01	7	0,00	64	0,01	20	0,00
Усього активів	382525	100,00	401296	100,00	540596	100,00	680008	100,00

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Наочно динаміка загального об'єму активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр. представлено на рис. 2.1.

Після аналізу складу та структури активів АТ «ПриватБанк» з 2020 року по 2023 рік можна зробити висновок, що більшість загальних активів складають інвестиційні цінні папери. В відсотках цей показник такий: 57,95% в 2020 році, 55,39% в 2021 році, 44,35% в 2022 році і 39,98% в 2023 році.

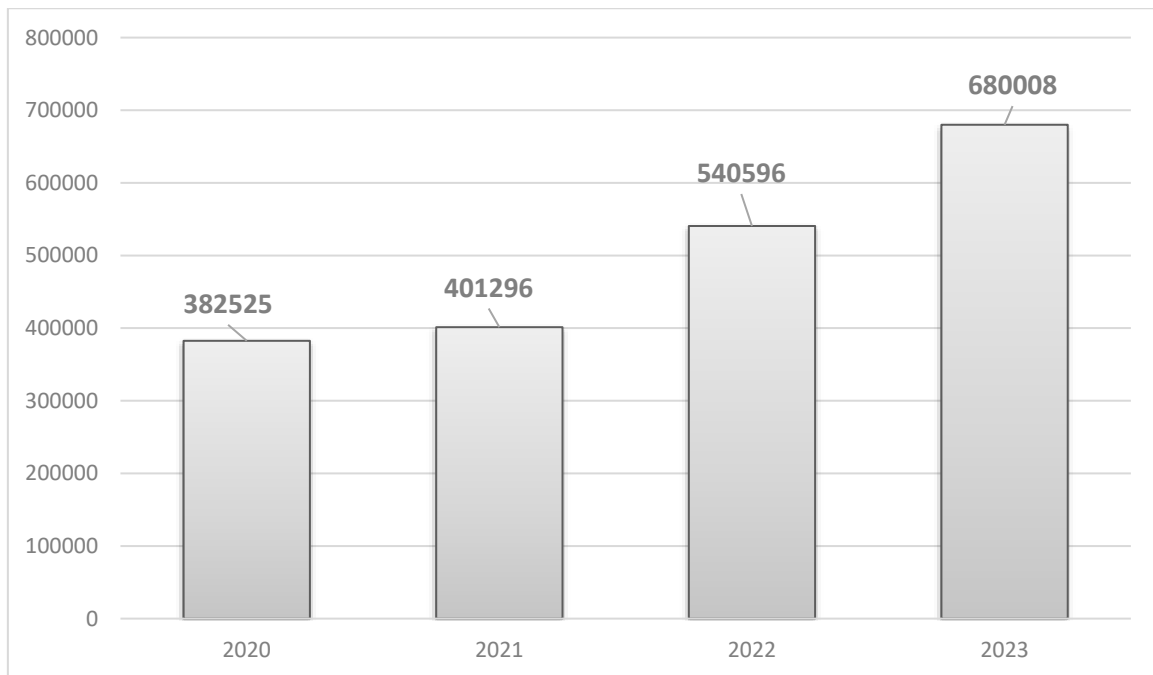

Рис. 2.1. Динаміка загального об'єму активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр., млн грн.

Питома вага статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» підвищувалась на протязі аналізованого періоду та складає 13,05%, 13,17%, 17,42%, і 22,39% відповідно по рокам.

Значення кредитів та авансів банкам дуже зросло на протязі аналізованого періоду. Їх питома вага підвищилась з 6,55% у 2020 році до 19,74% у 2023 році.

Питома вага кредитів та авансів клієнтам була достатньо стабільною на протязі аналізованого періоду та становила наступну частку від загальної суми – 14,38%, 17,00%, 12,59% та 13,53% відповідно.

Далі більш детально проаналізуємо динаміку активів АТ КБ «ПриватБанк», яка представлена у таблиці 2.2.

Упродовж аналізованого періоду активи АТ КБ «ПриватБанк» виявляють тенденцію до збільшення свого обсягу.

Таблиця 2.2

Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр. *

Найменування статті	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.				Відносний приріст, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Грошові кошти та їх еквіваленти	49911	52835	94191	152282	2924	41356	58091	102371	5,86	78,27	61,67	205,11
Кредити та аванси банкам	25059	26243	103837	134237	1184	77594	30400	109178	4,72	295,68	29,28	435,68
Кредити та аванси клієнтам	55021	68218	68084	92019	13197	-134	23935	36998	23,99	-0,20	35,16	67,24
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:	221661	222277	239752	271847	616	17475	32095	50186	0,28	7,86	13,39	22,64
за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	100750	93096	95716	100376	-7654	2620	4660	-374	-7,60	2,81	4,87	-0,37
за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	119196	129074	143920	171471	9878	14846	27551	52275	8,29	11,50	19,14	43,86
за амортизованою собівартістю	1715	107	116	0	-1608	9	-116	-1715	-93,76	8,41	-100,00	-100,00
Поточні податкові активи	6660	9978	9079	4	3318	-899	-9075	-6656	49,82	-9,01	-99,96	-99,94
Відстрочені податкові активи	0	0	1100	1952	0	1100	852	1952	0,00	0,00	77,45	0,00
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	30	30	30	30	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Інвестиційна нерухомість	2933	1989	2155	2340	-944	166	185	-593	-32,19	8,35	8,58	-20,22
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	953	1288	1389	1563	335	101	174	610	35,15	7,84	12,53	64,01
Основні засоби	6689	6074	5228	5127	-615	-846	-101	-1562	-9,19	-13,93	-1,93	-23,35
Інші фінансові активи	3448	2644	6498	9493	-804	3854	2995	6045	-23,32	145,76	46,09	175,32

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Інші нефінансові активи	10128	9713	9189	9094	-415	-524	-95	-1034	-4,10	-5,39	-1,03	-10,21
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримані для продажу або утримання для виплати власникам	32	7	64	20	-25	57	-44	-12	-78,13	814,29	-68,75	-37,50
Усього активів	382525	401296	540596	680008	18771	139300	139412	297483	4,91	34,71	25,79	77,77

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Розглянемо динаміку активів по рокам. У 2021 році загальні активи збільшились на 4,91%, що відповідає 18771 млн грн. Це збільшення було зумовлене збільшенням по основним статтям, таким як кредити та аванси клієнтів, грошові кошти, кредити та аванси банкам, які збільшились відповідно на 23,99%, 5,86% та 4,72%.

2022 рік показав значні темпи зростання активів, самі найбільші за аналізований період, а саме на 34,71%. Якщо розглядати темпи зростання постатейно, то цифри значно вищі – по грошовим коштам – 78,27%, а по кредитам та авансам банкам взагалі – на 295,68%. В той час кредитний портфель зменшився на 0,20%.

У 2023 році активи знов зросли, однак с меншими темпами – на 25,79%. Більшість статей активів показали тенденцію до зростання.

За весь аналізований період відбулося значне збільшення активів на 80,38%. Це збільшення відбулося в першу чергу через збільшення на 435,68% кредитів, наданих банкам; грошових коштів – на 205,11%; кредитів клієнтів – 67,24%.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що структура, склад і динаміка активів відповідають основним принципам і тенденціям розвитку банку. Тим не менш, щоб сприяти подальшому зростанню активів, необхідні зміни для підвищення відносної значущості кредитного портфеля.

Наступним етапом проведемо аналіз зобов'язань банку (табл. 2.3 та 2.4).

Таблиця 2.3

Склад та структура пасивів АТ «ПриватБанк» за 2020 - 2023 рр.*

Найменування статті	2020		2021		2022		2023	
	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку
Кошти банків	2	0,00	3	0,00	0	0,00	0	0,00
Кошти клієнтів	312708	94,85	325303	97,20	471970	97,76	555525	93,34
Інші залучені кошти	0	0,00	0	0,00	128	0,03	2630	0,44
Поточні податкові зобов'язання	146	0,04	159	0,05	0	0,00	25790	4,33

Інші фінансовані зобов'язання	4059	1,23	3770	1,13	2634	0,55	3038	0,51
Забезпечення у т.ч.: резерви за кредитними зобов'язаннями та інше забезпечення	10687	3,24	3651	1,09	5804	1,20	5438	0,91
Інші нефінансові зобов'язання	2098	0,64	1795	0,54	2271	0,47	2471	0,42
Усього зобов'язань	329700	100,00	334681	100,00	482807	100,00	595162	100,00

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Провівши необхідні розрахунки, було виявлено наступні зміни в їх динаміці. Зобов'язання банку у 2023 році зросли порівняно з 2020 роком, а саме на 265462 млн грн, або на 80,52%. Загальна сума зобов'язань склала 595162 млн грн. Найбільше зростання зобов'язань було в 2022 році порівняно з 2021 роком на 44,26%, найменше – у 2021 році порівняно з 2020 роком – 1,51%.

На протязі аналізованого періоду кошти клієнтів зросли на 77,65%. Саме вони є основним структурним елементом зобов'язань та складають 94,85% в 2020 році, 97,20% в 2021 році, 97,76% в 2022 році та 93,34% в 2023 році.

На рис. 2.2 представлена динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк».

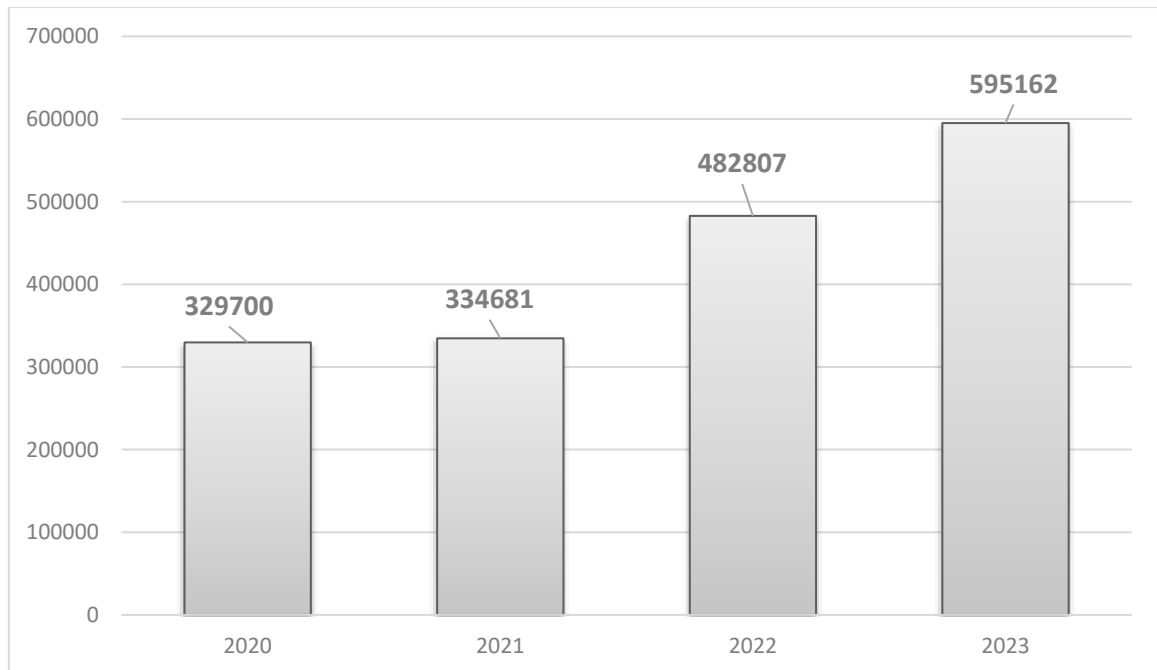

Рис. 2.2. Динаміка зобов'язань АТ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр.,
млн грн.

Таблиця 2.4

Динаміка пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр. *

Найменування статті	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.				Відносний приріст, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Кошти банків	2	3	0	0	1	-3	0	-2	50,00	-100,00	0,00	-100,00
Кошти клієнтів	312708	325303	471970	555525	12595	146667	83555	242817	4,03	45,09	17,70	77,65
Інші залучені кошти	0	0	128	2630	0	128	2502	2630	0,00	0,00	1954,69	0,00
Поточні податкові зобов'язання	146	159	0	25790	13	-159	25790	25644	8,90	-100,00	0,00	17564,4
Інші фінансовані зобов'язання	4059	3770	2634	3038	-289	-1136	404	-1021	-7,12	-30,13	15,34	-25,15
Забезпечення у т.ч.: резерви за кредитними зобов'язаннями та інше забезпечення	10687	3651	5804	5438	-7036	2153	-366	-5249	-65,84	58,97	-6,31	-49,12
Інші нефінансові зобов'язання	2098	1795	2271	2471	-303	476	200	373	-14,44	26,52	8,81	17,78
Усього зобов'язань	329700	334681	482807	595162	4981	148126	112355	265462	1,51	44,26	23,27	80,52

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Для забезпечення ефективної діяльності комерційного банку дуже важлива наявність власного капіталу. Капітал банку складається з кількох важливих елементів, таких як статутний капітал, резервні фонди та інші фонди, а також нерозподілений прибуток або накопичений дефіцит. Саме ці елементи мають значну цінність для діяльності та стабільності банку в цілому.

На рис. 2.3 показана динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк».

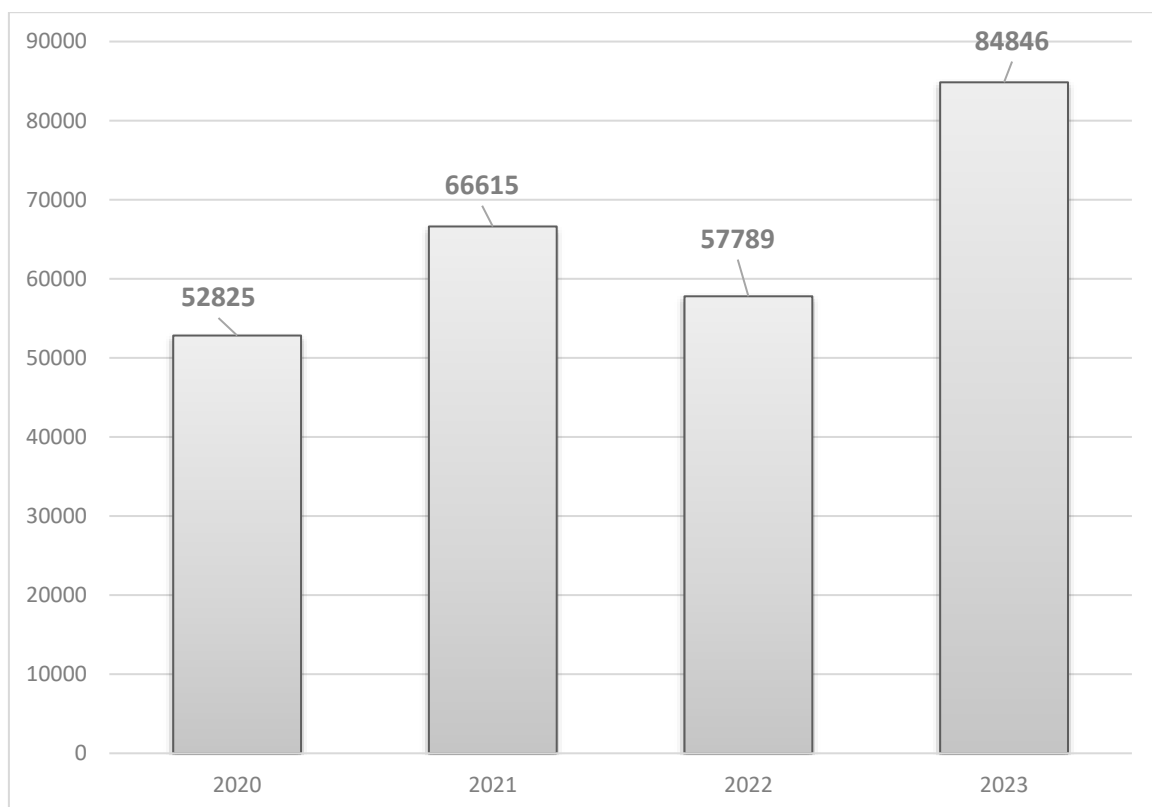

Рис. 2.3. Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр., млн грн.

Більш деталізований аналіз динаміки власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2023 рр. представлений у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2023 роки

Найменування статті	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.				Відносний приріст, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Статний капітал	206060	206060	206060	206060	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Емісійний дохід	23	23	23	23	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші резерви	-2248	-4091	-15168	-1741	-1843	-11077	13427	507	81,98	270,77	-88,52	-22,55
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Резервні та інші фонди	8481	9696	11449	12959	1215	1753	1510	4478	14,33	18,08	13,19	52,80
Накопичений дефіцит	-171665	-157247	-156749	-144629	14418	498	12120	27036	-8,40	-0,32	-7,73	-15,75
Всього власного капіталу	52825	66615	57789	84846	13790	-8826	27057	32021	26,11	-13,25	46,82	60,62

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

За результатами аналізу можна зробити наступні висновки. Порівняно з 2020 роком розмір власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році зріс на 60,62% і склав 84846 млн грн.

На протязі аналізованого періоду такий елемент власного капіталу, як статний капітал (206060 млн грн.) залишається незмінною. Станом на 31 грудня 2023 року єдиним акціонером банку є держава Україна в особі Кабінету Міністрів України. Також незмінним є емісійний дохід – 23 млн грн.

Інші резерви мають від’ємну величину та зменшуються на протязі аналізованого періоду. Резервні та інші фонди навпаки збільшуються на протязі аналізованого періоду, загальний приріст склав 52,80%. Банк створює резервний капітал шляхом відрахування сум з нерозподіленого прибутку.

Ще одна стаття власного капіталу – результат від операцій з акціонером. Вона не змінюється на протязі аналізованого періоду та складає 12174 млн грн. Вона включає чистий прибуток від первісного визнання облігацій внутрішньої державної позики отриманих від акціонера як внески до статутного капіталу у 2016 – 2017 роках.

Накопичений дефіцит теж має тенденцію до зменшення. Загалом у 2023 році він складав 144629 млн грн порівняно з 171665 млн грн у 2020 році.

Також можна помітити, що найбільшу частку в структурі власного капіталу банку за чотири роки займає статутний капітал. Значну частину власного капіталу покриває накопичений дефіцит.

2.2. Аналіз формування кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»

Для оцінки кредитної політики банку необхідно проаналізувати розвиток його кредитного портфеля, а також структуру та динаміку наданих ним кредитів. Ретельний аналіз структури та руху кредитів дає повний огляд кредитної політики банку, дозволяючи визначити його сильні та слабкі сторони. Крім того, цей аналіз може виявити можливі шляхи розширення кредитування.

Банківські кредити розглядаються як активи, що приносять дохід. Аналіз показав, що обсяг кредитів зріс з 55021 млн грн до 92019 млн грн у загальній сумі активів. Для залучення додаткових клієнтів банк пропонує послуги кредитування, що сприяє збільшенню кредитного портфеля. Крім того, спостерігається зростання попиту клієнтів на кредитні ресурси.

На рис. 2.4 представлена динаміка кредитного портфеля банку АТ КБ «ПриватБанк».

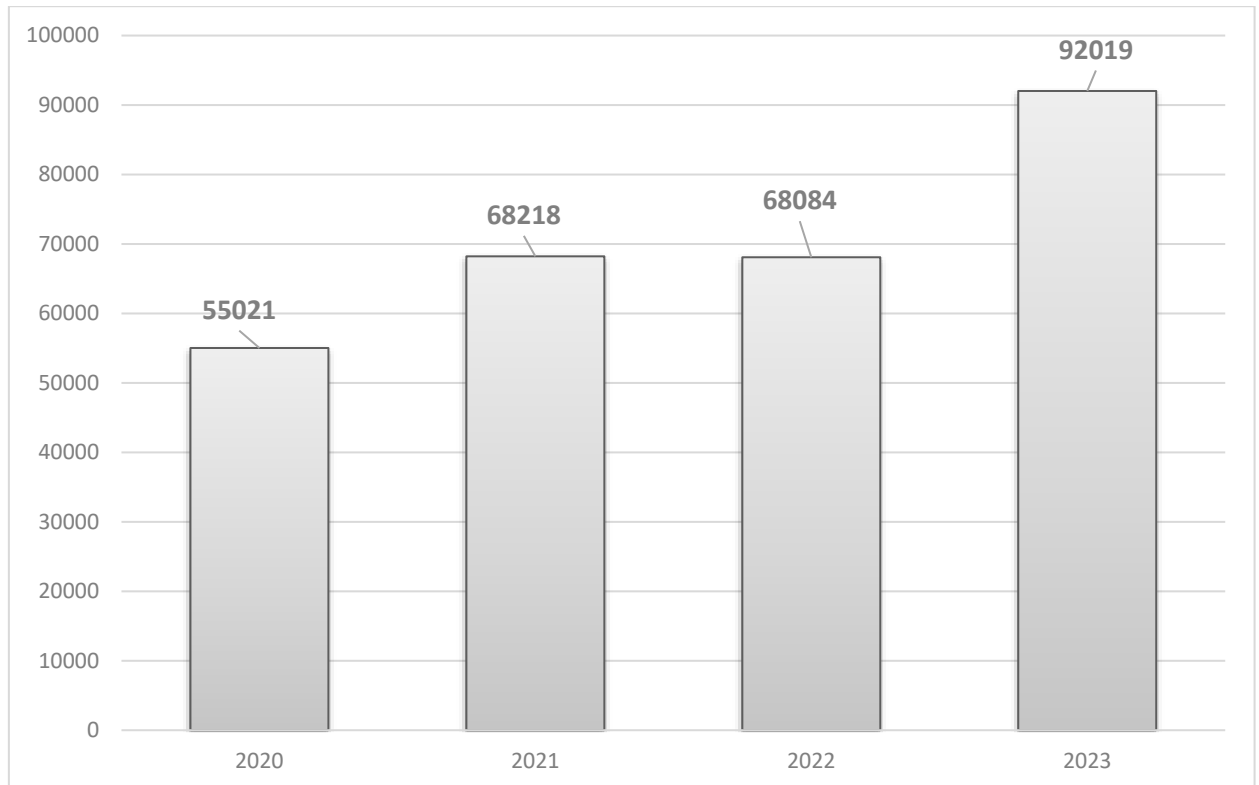

Рис. 2.3. Динаміка кредитів та авансів клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр., млн грн.

Самий низький показник обсягів наданих кредитів простежується в 2020 році, і це зниження пов'язано з пандемією коронавірусу та впровадженням карантинних обмежень в Україні. Після 2020 року відбувається різке зростання показників, та навіть в 2022 – 2023 роках у період введення воєнного стану банк зміг наростити кредитний портфель до 92019 млн. грн. Перш за все це відбулося за рахунок підтримки підприємств малого та середнього бізнесу та аграріїв по державним програмам кредитування.

Далі оцінка кредитної політики буде зосереджена на аналізі даних щодо частки кредитного портфеля в активах АТ КБ «ПриватБанк», представлених у таблиці 2.6.

На протязі досліджуваного періоду питома вага кредитного портфеля коливалася. Зокрема, у 2023 році вона становила 30,91% від загального обсягу, що на 1,05% більше, ніж у 2020 році. Найбільша частка – 31,82% – у 2022 році.

Таблиця 2.6

Питома вага кредитів в загальній сумі активів АТ КБ «ПриватБанк» в 2020 – 2023 рр.*

Показники	Роки				Відхилення (+/-)			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Загальна сума активів, млн грн.	382525	401296	540596	680008	18771	139300	139412	297483
Кредити та аванси клієнтів, млн грн.	55021	68218	68084	92019	13197	-134	23935	36998
Частка кредитів в активах банку, %	14,38	17,00	12,59	13,53	2,62	-4,41	0,94	-0,85

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Протягом досліджуваного періоду питома вага кредитного портфеля коливалася. Зокрема, у 2023 році вона становила 13,53% від загального обсягу, що на 0,85% менше, ніж у 2020 році. Найбільша частка кредитного портфелю – 17,00% – у 2021 році.

Для більш детального розгляду кредитної політики проаналізуємо динаміку та склад кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», які зазначено в таблиці 2.7 та 2.8.

Як зазначалося раніше, кредитний портфель банку збільшувався на протязі аналізованого періоду. Портфель зріс з 2020 по 2023 рік і сягнув загальної суми 92019 млн грн. у 2023 році (з урахуванням резервів під знецінення кредитів). Загалом за звітний період портфель збільшився на 67,16%, як показано в таблиці 2.8.

Для того, щоби мати можливість управління кредитним ризиком, банк сегментує кредитний портфель на такі категорії клієнтів: кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель, кредити фізичним особам та кредити юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу.

Таблиця 2.7

Склад та структура кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 - 2023 рр.*

Показники	2020		2021		2022		2023	
	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку
Кредити та ДЗ за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	164332	70,60	163513	67,41	167931	67,04	170042	61,85
Кредити фізичним особам	54967	23,61	61727	25,45	55103	22,00	70914	25,79
Кредити юридичним особам та підприємствам МСП	13473	5,79	17328	7,14	27462	10,96	33961	12,35
Всього	232772	100,00	242568	100,00	250496	100,00	274917	100,00
Резерв під очікувані кредитні збитки	-177751	x	-174350	x	-182412	x	274917	x
Усього кредитів за мінусом резервів	55021	x	68218	x	68084	x	-182898	x

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Структурно у 2020-2023 роках кредитний портфель банку залишався відносно стабільним без істотних змін. Найбільшу питому вагу займають кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель становлячи 70,60% у 2020 році, 67,41% у 2021 році, 67,04% у 2022 році та 61,85% у 2023 році.

Частка кредитів фізичним особам, продовжує переважати над кредитами юридичним особам, становлячи 23,61% у 2020 році, 25,45% у 2021 році, 22,00% у 2022 році та 25,79% у 2023 році.

Динаміка кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр.

Найменування статті	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.				Відносний приріст, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Кредити та ДЗ за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	164332	163513	167931	170042	-819	4418	2111	5710	-0,50	2,70	1,26	3,47
Кредити фізичним особам	54967	61727	55103	70914	6760	-6624	15811	15947	12,30	-10,73	28,69	29,01
Кредити юридичним особам та підприємствам МСП	13473	17328	27462	33961	3855	10134	6499	20488	28,61	58,48	23,67	152,07
Всього	232772	242568	250496	274917	9796	7928	24421	42145	4,21	3,27	9,75	18,11
Резерв під очікувані кредитні збитки	-177751	-174350	-182412	-182898	3401	-8062	-486	-5147	-1,91	4,62	0,27	2,90
Усього кредитів за мінусом резервів	55021	68218	68084	92019	13197	-134	23935	36998	23,99	-0,20	35,16	67,24

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Що стосується частки кредитів юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу, спостерігається протягом чотирьох років поступове збільшення від 5,79% до 12,35%.

Перейдемо до аналізу динаміки кредитного портфелю. В аналізованому періоді відбулося збільшення кредитів по всім категоріям клієнтів. Категорія «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель» охоплює непрацюючі кредити, що були видані до 19 грудня 2016 року. Цей вид кредитів за аналізований період з кожним роком підвищується на 5710 млн грн. або на 3,47% і складають на кінець 2023 року 170042 млн грн.

Кредити фізичним особам збільшились на 15947 млн грн або на 29,01%. При цьому в 2022 році можна побачити їх деяке зниження на 6624 млн грн. або на 10,73%.

Найбільший темп росту за аналізований період показала категорія кредитів юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу. Їх сума збільшилась на 20488 млн грн., або на 152,07%, в результаті чого на кінець 2023 року їх сума склала 33961 млн грн. Крім того, резерви під знецінення кредитів також збільшились майже на 2,90% і сягнули 182898 млн грн. в 2023 році проти 177751 млн грн у 2020 році.

Розглянемо більш докладно кредитування фізичних осіб. Кредити, надані фізичним особам, включають наступні продукти (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Склад та структура кредитів, наданих фізичним особам АТ КБ

«ПриватБанк» за 2020 - 2023 рр.*

Показники	2020		2021		2022		2023	
	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку	млн грн.	% до підсумку
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити фізичним особам – кредитні картки	40609	73,88	45314	73,41	46593	84,56	54500	76,85
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9566	17,40	9858	15,97	3912	7,10	5618	7,92

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3500	6,37	5343	8,66	3880	7,04	9751	13,75
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	35	0,06	394	0,64	328	0,60	885	1,25
Кредити фізичним особам – інші кредити	129	0,23	83	0,13	26	0,05	13	0,02
Дебіторська заборгованість фізичних осіб за фінансовим лізингом	1128	2,05	735	1,19	364	0,66	147	0,21
Всього кредитів, без вирахування резервів	54967	100,00	61727	100,00	55103	100,00	70914	100,00

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

У складі кредитного портфеля фізичних осіб кредити, пов'язані з кредитними картками, займають найбільшу питому вагу: 73,88% у 2020 році, 73,41% у 2021 році, 84,56% у 2022 році та 76,85% у 2023 році. Друге та третє місце змінюючись між собою займають іпотечні та споживчі кредити. Їх позиції за питомою вагою з відповідними частками складають: в 2020 році – 17,40% та 6,37%, в 2021 році – 15,97% та 8,66%, в 2022 році – 7,10% та 7,04% і в 2023 році – 7,92% та 13,75%. Інші види кредитування фізичних осіб займають незначну питому вагу.

Динаміку кредитів, наданих фізичним особам протягом досліджуваного періоду, наведено в таблиці 2.10. Під час аналізу цих показників було встановлено, що у 2023 році спостерігається суттєва тенденція до зростання практично всіх категорій кредитів, наданих фізичним особам, порівняно з початком аналізованого періоду, а саме 2020 роком. Виняток із цієї тенденції становлять іпотечні кредити, які продемонстрували падіння на 41,27% протягом аналізованого періоду. А також інші кредити, падіння яких склало 89,92%.

Загалом за аналізований період спостерігалось зростання на 29,01%. Це зростання можна проілюструвати такою послідовністю:

Динаміка кредитів фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 – 2023 рр.*

Найменування статті	2020	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.				Відносний приріст, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Кредити фізичним особам – кредитні картки	40609	45314	46593	54500	4705	1279	7907	13891	11,59	2,82	16,97	34,21
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9566	9858	3912	5618	292	-5946	1706	-3948	3,05	-60,32	43,61	-41,27
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3500	5343	3880	9751	1843	-1463	5871	6251	52,66	-27,38	151,31	178,60
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	35	394	328	885	359	-66	557	850	1025,71	-16,75	169,82	2428,57
Кредити фізичним особам – інші кредити	129	83	26	13	-46	-57	-13	-116	-35,66	-68,67	-50,00	-89,92
Дебіторська заборгованість фізичних осіб за фінансовим лізингом	1128	735	364	147	-393	-371	-217	-981	-34,84	-50,48	-59,62	-86,97
Всього кредитів, без вирахування резервів	54967	61727	55103	70914	6760	-6624	15811	15947	12,30	-10,73	28,69	29,01

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

- приріст кредитів за платіжними картками склав 34,21%;
- споживчі кредити зросли на 178,60%;
- кредити на придбання автомобілів зросли на 2428,57%.

Аналіз кредитного портфелю банку за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності був проведений за період з 2021 по 2023 роки. Це пов'язано з тим, що Приватбанк змінив у 2022 році підхід до відображення інформації щодо кредитування галузей економіки відповідно до підходів сегментації, які використовуються банком для встановлення кредитних лімітів підприємствам. Порівняльна інформація станом на 31 грудня 2021 року була змінена відповідно до 2022 року.

Динаміка і структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності наведена в таблицях 2.11 та 2.12.

З проведеного аналізу бачимо, що найбільшу питому вагу у загальному обсязі виданих кредитів займають кредити та дебіторська заборгованість, що управляються як окремий портфель. Вони склали 67,41% у 2021 році, 67,04% у 2022 році та 61,85% у 2023 році. Кредити фізичним особам займають відповідно друге місце, їх питома вага складає 25,45%, 22,00% та 25,79% відповідно у 2021, 2022, 2023 роках.

Наступний за обсягами напрямком – рослинництво збільшило питому вагу до 4,44% в 2023 році в порівнянні зі 2021 роком (1,23%). Всі інші види кредитів за різними видами економічної діяльності займають менше 2%.

Станом на 31 грудня 2023 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам Банку, крім тих що управляються як окремий портфель, складала 3523 млн грн. Для порівняння на 31 грудня 2022 року – 2 114 млн грн або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, що управляються як окремий портфель. Резерв під очікувані кредитні збитки, пов'язаний з цими позичальниками становив 384 млн грн.

Таблиця 2.11

Структура кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за секторами економіки за 2021 -
2023 рр.*

Показники	2021		2022		2023	
	млн грн.	% до підсумк у	млн грн.	% до підсумк у	млн грн.	% до підсумк у
Кредити та дебіторська заборгованість, що управляються як окремий портфель	163513	67,41	167931	67,04	170042	61,85
Кредити фізичним особам	61727	25,45	55103	22,00	70914	25,79
Рослинництво	2988	1,23	12325	4,92	12194	4,44
Роздрібна торгівля	2889	1,19	3578	1,43	4077	1,48
Оптова торгівля	2377	0,98	2868	1,14	3948	1,44
Інфраструктура	1104	0,46	1206	0,48	1856	0,68
Виробництво товарів народного споживання	800	0,33	1033	0,41	1424	0,52
Устаткування та обладнання	798	0,33	883	0,35	1024	0,37
Паливно-енергетичний комплекс	635	0,26	674	0,27	830	0,30
Автомобільні дилери	522	0,22	617	0,25	1040	0,38
Харчова промисловість	462	0,19	614	0,25	956	0,35
Послуги	1066	0,44	574	0,23	642	0,23
Будівництво та нерухомість	764	0,31	512	0,20	622	0,23
Інше АПК та пов'язані галузі	497	0,20	425	0,17	467	0,17
Торгівля сільськогосподарською продукцією	259	0,11	343	0,14	650	0,24
Металургійний комплекс	342	0,14	326	0,13	514	0,19
Будівельні матеріали	370	0,15	324	0,13	557	0,20
Тваринництво	197	0,08	313	0,12	233	0,08
Соціальний сектор	359	0,15	278	0,11	505	0,18
Хімічний комплекс	170	0,07	162	0,06	315	0,11
Переробка сільськогосподарської продукції	89	0,04	151	0,06	358	0,13
Авіабудування	136	0,06	141	0,06	137	0,05
Фінансовий сектор	5	0,00	4	0,00	1462	0,53
Автомобілебудування	2	0,00	1	0,00	6	0,00
Суднобудування	0	0,00	0	0,00	2	0,00
Інші	497	0,20	110	0,04	142	0,05
Всього кредитів та авансів клієнтам , загальна сума	242568	100,00	250496	100,00	274917	100,00

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Динаміка кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за секторами економіки за 2021 - 2023 рр.*

Найменування статті	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, млн грн.			Відносний приріст, %		
				2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Кредити та ДЗ, що управляються як окремий портфель	163513	167931	170042	4418	2111	6529	2,70	1,26	3,99
Кредити фізичним особам	61727	55103	70914	-6624	15811	9187	-10,73	28,69	14,88
Рослинництво	2988	12325	12194	9337	-131	9206	312,48	-1,06	308,10
Роздрібна торгівля	2889	3578	4077	689	499	1188	23,85	13,95	41,12
Оптова торгівля	2377	2868	3948	491	1080	1571	20,66	37,66	66,09
Інфраструктура	1104	1206	1856	102	650	752	9,24	53,90	68,12
Виробництво товарів народного споживання	800	1033	1424	233	391	624	29,13	37,85	78,00
Устаткування та обладнання	798	883	1024	85	141	226	10,65	15,97	28,32
Паливно-енергетичний комплекс	635	674	830	39	156	195	6,14	23,15	30,71
Автомобільні дилери	522	617	1040	95	423	518	18,20	68,56	99,23
Харчова промисловість	462	614	956	152	342	494	32,90	55,70	106,93
Послуги	1066	574	642	-492	68	-424	-46,15	11,85	-39,77
Будівництво та нерухомість	764	512	622	-252	110	-142	-32,98	21,48	-18,59
Інше АПК та пов'язані галузі	497	425	467	-72	42	-30	-14,49	9,88	-6,04
Торгівля сільськогосподарською продукцією	259	343	650	84	307	391	32,43	89,50	150,97
Металургійний комплекс	342	326	514	-16	188	172	-4,68	57,67	50,29
Будівельні матеріали	370	324	557	-46	233	187	-12,43	71,91	50,54
Тваринництво	197	313	233	116	-80	36	58,88	-25,56	18,27
Соціальний сектор	359	278	505	-81	227	146	-22,56	81,65	40,67
Хімічний комплекс	170	162	315	-8	153	145	-4,71	94,44	85,29
Переробка сільськогосподарської продукції	89	151	358	62	207	269	69,66	137,09	302,25
Авіабудування	136	141	137	5	-4	1	3,68	-2,84	0,74
Фінансовий сектор	5	4	1462	-1	1458	1457	-20,00	36450,00	29140,0
Автомобілебудування	2	1	6	-1	5	4	-50,00	500,00	200,00
Суднобудування	0	0	2	0	2	2	0,00	0,00	0,00
Інші	497	110	142	-387	32	-355	-77,87	29,09	-71,43
Всього кредитів та авансів клієнтам , загальна сума	242568	250496	274917	7928	24421	32349	3,27	9,75	13,34

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

2.3. Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Основною метою підвищення ефективності кредитної політики банку є застосування оптимальних стратегій управління, адаптованих до неплатоспроможних позичальників. Ці стратегії головним чином зосереджені на фінансово життєздатній реструктуризації боргу або продовженні фінансових угод. Для посилення процесу прийняття рішень банк створює надійну нормативну базу та механізм зворотного зв'язку, що підвищує якість аналізу та прийняття рішень, пов'язаних з новими кредитними договорами. Зокрема, банк запровадив кілька ініціатив щодо управління простроченою та простроченою заборгованістю, зокрема:

- визнання боргу, який став проблемним, і постійний нагляд за його статусом;
- участь у переговорах з позичальниками передбачає послідовність діалогів і домовленостей, спрямованих на досягнення взаємовигідного результату;
- оцінка дій позичальника та стану заставного майна передбачає фізичні перевірки на місці, під час яких також перевіряється наявність застави.

Реструктуризація боргу означає процес зміни умов, пов'язаних із існуючими борговими зобов'язаннями, щоб підвищити здатність позичальника виконувати вимоги щодо платежів. Як правило, це передбачає обговорення з кредиторами щодо зміни таких аспектів, як процентні ставки, графіки платежів або інші умови позики, тим самим зменшуючи загальне боргове навантаження позичальника та спрощуючи управління. Можна застосовувати різні підходи, включаючи рефінансування, консолідацію або коригування поточних позик. Основна мета — допомогти позичальнику уникнути дефолту та досягти фінансової стабільності:

- позичальник зобов'язаний погасити проблемну заборгованість згідно з раніше встановленими термінами;

- звернення стягнення означає юридичну процедуру, під час якої позикодавець вилучає майно, яке служило заставою для кредиту, який не повертається;

– частою практикою у фінансовій сфері є передача або продаж боргу третім особам. Цей процес передбачає передачу боргових зобов'язань від початкового кредитора до нової організації, яка потім бере на себе відповідальність за стягнення залишку заборгованості за боргом.

Зараз банки змушені працювати в складних умовах, спричинених політичною нестабільністю, кризою та військовими діями. Основним завданням в Україні має бути розвиток і зміцнення банківських установ для створення ефективного ринкового середовища. Кредитування є найприбутковішою банківською діяльністю, оскільки воно робить значний внесок у дохід банку, формуючи кредитний портфель ефективним. Основна мета цього портфеля – оцінити, чи є існуюча практика кредитування безпечною, особливо в світлі потенційних загроз доходу. Щоб оцінити ефективність кредитного портфеля, дуже важливо спочатку повідомити маржу прибутку, отриману від усної інформації банку про його кредитну діяльність, яка служить для оцінки його кредитних операцій.

У 2020 році банк отримав чистий прибуток у розмірі 25,3 млрд грн, що було тоді найвищим фінансовим результатом у всьому банківському секторі України. І вже у 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» отримав прибуток у розмірі 37,8 млрд грн, що на 12,5 млрд грн вище фінансового результату 2020 року. Це найвищий результат за аналізований період. Динаміка чистого прибутку АТ КБ «Приватбанк» представлена на рисунку 2.4.

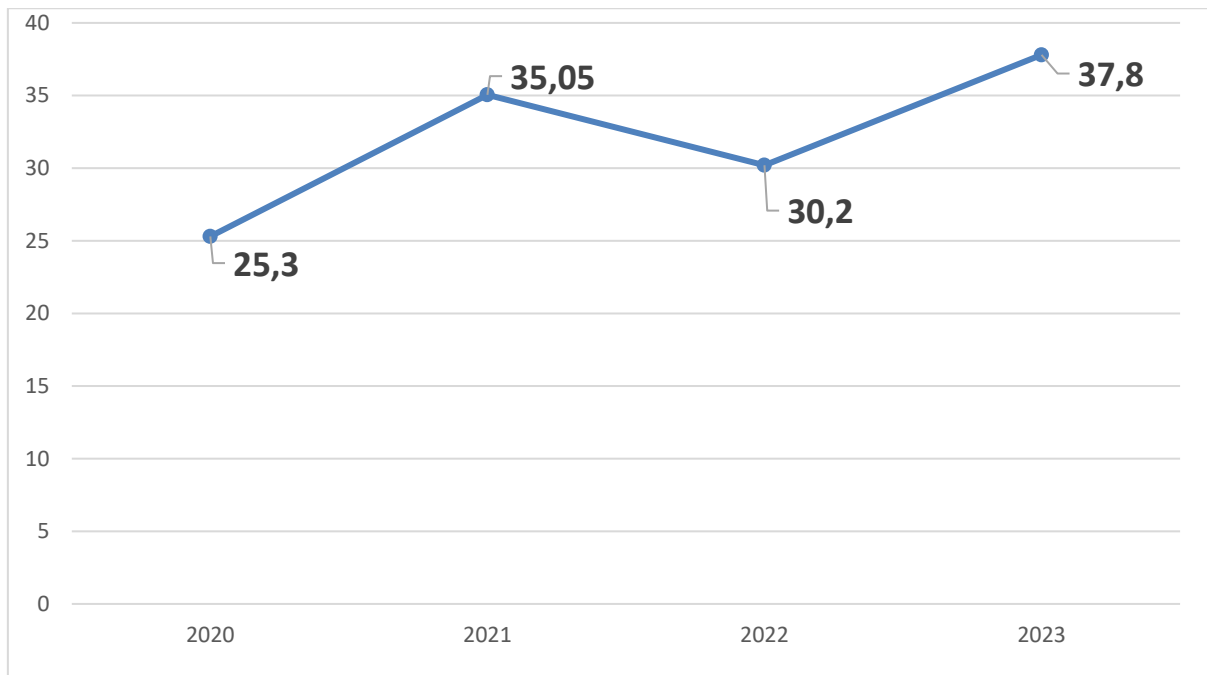

Рис. 2.4. Динаміка чистого прибутку комерційного банку АТ КБ «ПриватБанк», млрд грн

На прибутковість банку вплинули заходи, вжиті для полегшення кредитного тягара з початку широкомасштабної війни, включаючи призупинення виплат відсотків, кредитних залишків і реструктуризацію. Водночас через зниження платоспроможності населення, зокрема в «червоних зонах», банк створює резерви під кредитні ризики.

У таблиці 2.13 наведено динаміку показників фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Вивчення тенденцій показників фінансової діяльності показує, що основним джерелом прибутку банку є процентний дохід, який з 2020 по 2023 рік зріс на 32675 млн грн. Це свідчить про те, що інвестиції в активи дають позитивні результати, а зростання прибутку є виключно результатом кваліфікованого управління як активами, так і пасивами.

У період з 2020 по 2023 роки в АТ КБ «ПриватБанк» спостерігалася сприятлива тенденція, яка характеризувалася зростанням процентних доходів одночасно зі скороченням процентних витрат, що призвело до помітного зростання чистого процентного доходу за аналізований період.

Таблиця 2.13

Аналіз доходів та витрат АТ КБ «Приватбанк», млн грн*

Показник	2020	2021	2022	2023	Співвідношення 2023 р. до 2020 р.	
					млн грн	%
Процентні доходи	33563	35854	43686	66238	32675	97,35
Чистий процентний дохід	21602	29317	39918	59622	38020	176,00
Комісійні доходи	27649	35057	32945	41589	13940	50,42
Чистий комісійний дохід	18761	11840	20440	24439	5678	30,26
Процентні витрати	11961	6537	3768	6616	-5345	-44,69
Комісійні витрати	8888	11840	12505	17150	8262	92,96
Адміністративні та інші операційні витрати	16681	2348	10473	10946	-5735	-34,38

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Незважаючи на високу інфляцію, операційні витрати скоротилися на 34,38% загалом за аналізований період. Однак, у 2022 році було значне їх збільшення на 8125 млн грн, або на 346,04%. 475 мільйонів гривень з цього збільшення було спрямовано на виняткові військові витрати, включаючи підтримку особового складу та захист інформаційних систем.

У 2023 році комісійний дохід сягнув 41,6 млрд грн, збільшившись на 50,42% порівняно з 2020 роком, тоді як комісійні витрати зростали значно швидше з 8,9 до 17,2 млрд грн, що на 93% перевищує показник 2020 року. Зростання комісійних доходів пов'язане з переглядом тарифів банку разом із збільшенням кількості клієнтів. Торгові результати сформовані в основному за рахунок операцій в іноземній валюті. Крім того, на частину прибутку банку впливають макроекономічні фактори.

Чистий процентний дохід АТ КБ «ПриватБанк» стабільно зростає, сягнувши 21,6 млрд грн у 2020 році та збільшившись до 59,6 млрд грн у 2023 році.

Важливо підкреслити, що з 2020 по 2023 рік чистий прибуток КБ «ПриватБанк» зріс майже в півтора рази. Таке зростання загального доходу банку стало наслідком як збільшення чистого процентного доходу, так і чистого комісійного доходу.

Зміни як у світовій економіці, так і в економіці України призвели до зростання справедливої вартості облігацій внутрішньої державної позики, які були внесені до статутного капіталу банку під час націоналізації.

Для оцінки прибутковості необхідний розрахунок відносних показників. У таблиці 2.14 наведені розрахунки показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк».

Таблиця 2.14

Основні показники рентабельності АТ КБ «ПриватБанк», %*

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Рентабельність активів (ROA)	6,35	8,73	5,59	5,55
Рентабельність капіталу (ROE)	46,00	52,62	52,26	44,51
Чиста процентна маржа (ЧПМ)	5,65	7,31	7,38	8,77
Чистий спред (ЧС)	57,37	50,60	63,38	70,87

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Розглядаючи основні показники прибутковості АТ КБ «ПриватБанк», важливо відзначити, що з 2020 по 2023 роки усі показники відповідали рекомендованим нормативам. Індекс рентабельності активів показує, що АТ КБ «ПриватБанк» за ці роки ефективно використовував свої ресурси, оскільки показник стабільно перевищував 1%. Мінімальна рекомендована рентабельність капіталу становить 15%, а протягом 2020-2023 років рентабельність капіталу не тільки відповідала нормативним вимогам, но і значно їх перевищувала. Цей показник ілюструє розмір чистого прибутку, отриманого на 1 гривню статутного капіталу.

Здатність комерційного банку отримувати чистий процентний дохід від загальних активів вимірюється чистою процентною маржею, яка також вказує на структуру активів банку. Оптимальне значення для цього показника встановлено на рівні 4,5%, і протягом 2020-2023 років показник перевищив цей рівень, показуючи при цьому позитивну тенденцію росту.

Чистий спред ілюструє узгодженість процентної політики банку по відношенню як до кредитної, так і до депозитної діяльності. Протягом усіх

проаналізованих років цей показник залишався в допустимому діапазоні з рекомендованим мінімальним значенням чистого спреду 1,25%.

Загальна стабільність банківського сектору залежить від стабільної роботи кожного окремого банку, особливо це стосується системно значущого ПриватБанку, який володіє 24,41% загальних активів банківської системи. Ключовою складовою стабільності банку є його здатність формувати ефективний кредитний портфель, який гарантує постійне отримання стабільного прибутку.

Оцінка кредитного ризику комерційного банку передбачає серйозний аналіз дотримання стандартів кредитного ризику. Ці стандарти, встановлені Національним банком України, спрямовані на пом'якшення та запобігання концентрації кредитного ризику всередині банку.

У таблиці 2.15 наведено нормативи кредитного ризику ПриватБанку, які були розраховані в період з 2020 по 2023 рік.

Таблиця 2.15

Нормативи кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк»,%

Норматив	2020	2021	2022	2023	Відхилення			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2022
Н7 (норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, не більше 20%)	9,62	8,01	6,37	5,47	-1,61	-1,64	-0,9	-4,15
Н8 (норматив великих кредитних ризиків)	0	0	0	0	0	0	0	0
Н9 (норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, не більше 20%)	0,16	0,08	0	0	-0,08	-0,08	0	-0,16

*Складено на підставі фінансової звітності НБУ [45]

За аналізований період ПриватБанк продемонстрував дотримання всіх стандартів НБУ щодо кредитного ризику.

Норматив Н7, який показує кредитні ризики при невиконанні зобов'язань окремими контрагентами, на протязі 2020-2023 років знижується

та має найбільше значення у 2020 році – 9,62%, а найменше – у 2023 році – 5,47%. За весь аналізований період цей норматив зменшується на 4,15 п.п.

Норматив Н8 на протязі аналізованого періоду нульовий. Це норматив великих кредитних ризиків та вказує на концентрацію ризику для окремого контрагента.

Щодо нормативу Н9, який визначає ризик, що може виникати при операціях з пов'язаними з банком особами, то він також в межах норми (не більше 20%). Його найбільше значення спостерігалось у 2020 році – 0,16%. Два останніх роки норматив дорівнює нулю.

Таким чином, встановлюючи ці нормативи НБУ прагне забезпечити банки від катастрофічних втрат при невиконанні контрагентами своїх кредитних зобов'язань.

Для глибшого розуміння ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» поряд з уже розглянутими показниками розглянемо ще наступні.

1. Рівень ризику кредитного портфеля, який вказує як на якість, так і на ризик, пов'язаний із кредитним портфелем. Коефіцієнт ризику кредитного портфеля показує частку кредитного портфеля, яка забезпечена резервами. Завдяки їх використанню зменшуються втрати від нестандартної та сумнівної заборгованості. Отже, вищий коефіцієнт вказує на зниження кредитних ризиків і нижчі потенційні збитки, що призводить до покращення якості кредитного портфеля.

2. Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку, який характеризує якість кредитного портфеля з погляду його захищеності власним капіталом.

3. Коефіцієнт покриття власного капіталу банку резервами для покриття можливих втрат від кредитних операцій

4. Коефіцієнт доходності кредитного портфеля, який характеризує дохідність вкладень у кредитний портфель.

5. Коефіцієнт частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів банку, характеризує частку доходів, отриманих банком від надання кредитів.

6. Коефіцієнт співвідношення відсоткових доходів і відсоткових витрат, пов'язаних із залученням ресурсів, який характеризує дохідність відсоткової політики банку.

7. Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій, який показує, скільки відсоткового прибутку припадає на одну гривню розміщених у кредитний портфель ресурсів.

8. Коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем у комерційному банку вказує на зв'язок між прибутковістю кредитного портфеля та пов'язаними з ним кредитними ризиками. Підвищення коефіцієнта ефективності означає більшу ефективність управління.

У таблиці 2.16 наведено розрахунок зазначених коефіцієнтів, за допомогою якого можна оцінити ефективність кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк».

У кредитному портфелі АТ КБ «ПриватБанк» відбулися помітні зміни за ключовими показниками за період 2020-2023 років. Аналіз показників, наведених у таблиці 2.16, дозволяє зробити висновки щодо зниження ефективності кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році. Це зниження відображено в рівні ризику кредитного портфеля, який демонструє поступове зниження з 2020 року на 12,88 %. Підвищений ризик, пов'язаний із кредитним портфелем банку, корелює зі значним зростанням кредитного портфеля на 9,75% у 2023 році порівняно з попереднім роком. Загальне зростання кредитного портфеля за аналізований період склало 18,11%.

Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом збільшився з 0,23 до 0,31, що свідчить про достатню стабільність фінансових показників банку.

І навпаки, коефіцієнт покриття власного капіталу банку резервами для покриття можливих втрат від кредитних операцій, помітно знизилася з 2,62 до

2,16, що свідчить про те, що витрати банку на пом'якшення потенційних збитків зросли.

Таблиця 2.16

Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ
«ПриватБанку» за 2020-2023 роки

Показник	2020	2021	2022	2023	Темпи зростання, %			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2022
Резерв під очікувані кредитні збитки, млн грн	177751	174350	182412	182898	-1,91	4,62	0,27	2,90
Кредитний портфель без урахування резервів, млн грн	232772	242568	250496	274917	4,21	3,27	9,75	18,11
Власний капітал, млн грн	52825	66615	57789	84846	26,11	-13,25	46,82	60,62
Процентний дохід, млн грн	33563	35854	43686	66238	6,83	21,84	51,62	97,35
Доходи банку, млн грн	61212	70911	79446	110000	15,84	12,04	38,46	79,70
Процентні витрати, млн грн	11961	6537	3768	6616	-45,35	-42,36	75,58	-44,69
Чистий процентний дохід, млн грн	21602	29317	39918	59622	35,71	36,16	49,36	176,00
Рівень ризику кредитного портфеля	0,76	0,72	0,73	0,67	-5,87	1,31	-8,64	-12,88
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	0,23	0,27	0,23	0,31	21,01	-15,99	33,78	35,99
Коефіцієнт покриття власного капіталу банку резервами для покриття можливих втрат від кредитних операцій	3,36	2,62	3,16	2,16	-22,22	20,60	-31,71	-35,94
Коефіцієнт доходності кредитного портфеля	0,14	0,15	0,17	0,24	2,51	17,99	38,15	67,10
Коефіцієнт частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів банку	0,55	0,51	0,55	0,60	-7,79	8,75	9,51	9,82
Коефіцієнт співвідношення відсоткових доходів і відсоткових витрат	2,81	5,48	11,59	10,01	95,46	111,38	-13,65	256,79
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	0,09	0,12	0,16	0,22	30,23	31,85	36,09	133,69

*Розраховано самостійно на підставі фінансової звітності банку [46]

Загалом, прибутковість кредитних операцій збільшилася, про що свідчить зростання коефіцієнта доходності кредитного портфеля, зростання чистого спреду (табл. 2.14) може означати покращення управління витратами та доходністю.

Таким чином, дія виявлених факторів призвела до помітного підвищення ефективності управління кредитною політикою, особливо у світлі позитивного фінансового результату, який був найкращим у фінансовій

системі України за 2023 рік. Водночас АТ КБ «ПриватБанк» не має істотного впливу на зовнішні фактори, що впливають на кредитну політику банку, але він має здатність керувати внутрішніми факторами, пов'язаними з управлінням кредитним портфелем, тим самим підвищуючи його якість і ефективність.

Отже, можна зробити висновок, що з моменту переходу «ПриватБанку» до державного управління відбулася часткова трансформація бізнес-моделі банку, зокрема щодо його кредитної політики. Не зважаючи на те, що показники, пов'язані з якістю кредитного портфеля банку, покращилися, поточні проблеми, особливо значна частка непрацюючих кредитів, вимагають, щоб подальші реформи мали пріоритет у стратегіях розвитку банку.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Заходи щодо удосконалення кредитної політики комерційних банків

На основі проведеного дослідження практичної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» можна виділити ключові недоліки в кредитній політиці, які сьогодні в першу чергу спостерігаються в комерційних банках України, а також запропонувати стратегії вирішення цих проблем. Глобальна фінансова криза виявила значні недоліки в тому, як банківські установи керують своїми кредитними процесами, охоплюючи всі пов'язані процедури — від встановлення умов і параметрів кредитування до завершення кредитних угод.

Кредитування є однією з найприбутковіших, але небезпечних активних операцій банку. Отже, мінімізація кредитного ризику для всіх типів кредитування має важливе значення для того, щоб банки запроваджували ефективні методи надання кредитів клієнтам. Основою фінансової та ринкової стабільності в діяльності комерційних банків щодо їх портфелів активів є належне регулювання процесів кредитування та створення надійної та адаптованої системи управління кредитами.

Ми вважаємо, що найбільш поширеними недоліками в кредитних операціях українських комерційних банків є:

- сильна залежність від великих позичальників у кредитному портфелі, що може підвищити кредитний ризик, якщо платоспроможність позичальників знизиться на тлі погіршення економічного клімату;
- незбалансованість валютної структури клієнтських кредитів, зокрема, коли окремі позичальники не мають надходжень іноземної валюти під час валютних коливань;

- залежність від коштів приватних клієнтів в умовах конкурентного тиску на фінансовому ринку щодо придбання ресурсів, особливо з огляду на складний соціально-політичний ландшафт;

- несприятливий вплив фінансового ринку та непослідовність ділової активності в окремих секторах економіки, що може негативно вплинути на показники діяльності банку;

- обмежена диверсифікація кредитних вкладень;

- зростання обсягів класифікованих кредитів;

- надто агресивна політика кредитування;

- неадекватна оцінка платоспроможності позичальника під час оформлення кредиту;

- недостатній моніторинг використання кредиту та діяльності позичальників для раннього виявлення потенційних проблем та зменшення збитків;

- неадекватне забезпечення кредитів;

- розмивання захисту прав власності.

Звичайно, цей перелік не охоплює всі аспекти, оскільки кожен український банк має свої унікальні особливості кредитної політики, а також власні сильні та слабкі сторони. Однак згадані особливості та проблеми, пов'язані з кредитуванням, характерні для багатьох комерційних банків в Україні, і ці проблеми можна вважати спільними для банківського сектора країни.

Для подолання негативного впливу цих чинників можна задіяти програму модифікацій та нововведень у кредитних операціях вітчизняних комерційних банків. Ініціативи, викладені в програмі, можуть бути адаптовані для більшості банків в Україні, з урахуванням особливостей діяльності кожного комерційного банку.

Для активізації кредитної політики банків можна запропонувати такі заходи:

- оновлення банківських продуктів для юридичних осіб, у тому числі поновлюваних та поточних рахунків;
- запровадження нових видів банківських продуктів для фізичних осіб, орієнтованих на найменш соціально захищені верстви населення;
- розробка кредитних програм для підприємців, які бажають заснувати власний бізнес, наприклад ініціативи щодо надання початкового капіталу;
- стимулювання потенційних позичальників шляхом диференціації процентних ставок на основі аналітичних та інформаційних оцінок з урахуванням кожного позичальника та особливостей структури кредиту;
- розширення діапазону фінансових показників, які оцінюють банки для визначення кредитоспроможності позичальника, що дозволяє ретельно оцінити їхню діяльність та пом'якшує потенційні розбіжності між прогнозованими та фактичними показниками;
- індивідуальний підхід до управління проблемною заборгованістю;
- вдосконалення процесу оцінки ділової репутації клієнта;
- створення впорядкованого мінімального пакету документів для видачі кредиту та скорочення часу забезпечення кредиту;
- зосередження уваги на роз'ясненні найбільш важливих елементів кредитного договору;
- проведення систематичної роботи по залученню нових клієнтів шляхом акцій та презентацій;
- формування привабливого іміджу банку для клієнтури.

Враховуючи сучасні тенденції грошово-кредитного ринку України, перш ніж впроваджувати будь-які інновації, важливо усвідомлювати притаманні ризики. Таблиця 3.1 ілюструє методи покращення процесу кредитування та описує потенційні ризики.

Кредитну активність більшості вітчизняних банків можна суттєво підвищити завдяки виконанню визначених програмних заходів, що також сприятиме підвищенню ефективності управління кредитним ризиком.

Таблиця 3.1

Заходи щодо вдосконалення кредитної політики з урахуванням ризиків

Заходи	Результат	Ризики
Застосування для юридичних осіб нових кредитних продуктів	Індивідуальний підхід до окремих позичальників при оцінці їхнього фінансового стану, розміру ліквідних обігових коштів, масштабу виробництва та комерційної репутації при запровадженні поновлюваних кредитів та кредитування поточного рахунку	Ризик наявності стабільних і платоспроможних клієнтів, яких задовольняли б умови кредитування
Застосування для фізичних осіб нових кредитних продуктів	Розробка раціональних підходів до кредитування найменш захищених верств населення (інвалідів, людей похилого віку, студентів) із застосуванням більш м'яких вимог до позичальника	Ризик неповернення кредиту
Створення кредитної програми для стартового капіталу	Ретельне оцінювання підприємницького проекту з урахуванням усіх аспектів ризику, терміну окупності та можливої окупності кредитування цього суб'єкта господарювання	Ризик відсутності успішних проектів
Вдосконалення маркетингової політики (формування привабливого іміджу банку)	Проводити систематичну рекламу через ЗМІ й Інтернет, прес-конференції, розповсюдження рекламних буклетів, додаткову інформацію за виписками з банківських рахунків, просування існуючих клієнтів та мотивацію персоналу для залучення нових клієнтів, благодійні акції	Ризик непокриття діяльності
Доповнення переліку фінансових коефіцієнтів	Відбір і розробка фінансових показників для комплексного аналізу майбутнього позичальника з урахуванням не тільки фінансових показників його бізнесу, але й інших аспектів, таких як бізнесова репутація, сімейний стан і т. ін.	Ризик існування достатньої кількості клієнтів, які повинні відповідати всім критеріям оцінки
Стягнення безнадійних боргів	Індивідуальний підхід при стягненні проблемної заборгованості з урахуванням кожного окремого випадку та організація процесу задля пришвидшення розгляду справ	Ризик нереалізації заставного майна позичальника

Прийнявши цю стандартну програму дій, банк, ймовірно, завоює популярність як серед підприємств, так і серед населення, тим самим підвищуючи свою конкурентоспроможність на ринку банківських послуг.

Враховуючи ризики та необхідні коригування для узгодження з унікальними операціями конкретного комерційного банку, ці дії допоможуть у вирішенні найпоширеніших проблем і недоліків у кредитній практиці комерційних банків. Природно, що при пристосуванні цієї типової програми

до специфіки діяльності окремого комерційного банку необхідно враховувати фактичні обставини зовнішнього середовища, включаючи його позитивні та негативні впливи, позицію банку на ринку, його стратегічні та тактичні цілі, обрані стратегія, цільова демографічна група та фінансові ресурси банківської установи, а також потенційні інвестори та акціонери. Отже, цей типовий план дій може стати основою для розробки цільових заходів, спрямованих на активізацію кредитної діяльності комерційного банку на сучасному вітчизняному банківському ринку.

3.2. Інноваційні підходи в проведенні кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Оцінка кредитної політики банку за допомогою інноваційних методів відіграє вирішальну роль у стратегії управління банківськими ризиками в сучасних умовах. Це включає в себе застосування складних технологій аналізу даних, створення складних моделей прогнозування ризиків і індивідуальних стратегій для кожного клієнта, розроблених для підтримки ідеального балансу між прибутком комерційного банку та пов'язаними з ним ризиками.

Важливо визнати значні наслідки війни для економічного ландшафту. Це проявляється через падіння бізнесу, зростання безробіття, падіння доходів населення та знецінення національної валюти. Нестабільний політичний і військовий клімат призвів до зниження довіри серед підприємств до економічного середовища. Як наслідок, інвестиційні потоки зменшилися, оскільки компанії зараз більше вагаються щодо інвестування за цих обставин. Крім того, доступ до основних ресурсів, таких як електроенергія, логістичні маршрути та інші інфраструктурні можливості, зіткнувся з обмеженнями. Це заважало діяльності підприємств і обмежувало їх потенціал для зростання.

Бізнес зіткнувся з підвищеними ризиками внаслідок нестабільності та загрози конфлікту, що насувається. Як наслідок, багатьом компаніям довелося переглянути свої стратегії розвитку або призупинити реалізацію нових

проектів, чекаючи стабілізації ситуації. У різних регіонах країни спостерігалось зниження обсягів виробництва та продажів, що в свою чергу вплинуло на економічні показники та загальну ділову активність фірм.

У зоні військового конфлікту підприємствам довелося скорочувати або зупиняти виробництво через численні фактори, включаючи пошкоджену інфраструктуру, перебої з постачанням сировини або відсутність ринку для збуту. Нестабільність, викликана війною, призвела до перебоїв у бізнесі через проблеми з ланцюгом постачання, а також до втрати обладнання та інфраструктури. Як наслідок, багато компаній були змушені скоротити чи повністю припинити діяльність, що призвело до масових звільнень усієї робочої сили.

На рівень безробіття вплинуло значне падіння споживчого попиту, зменшення інвестицій та різноманітні інші несприятливі фактори. Багато українців стикалися зі зниженням доходів або їх повною втратою внаслідок втрати стабільної роботи. Через конфлікт багато людей були змушені покинути свої домівки, зіткнувшись із нестабільністю та необхідністю адаптуватися до нових умов життя. Крім того, підвищення цін на товари та послуги першої необхідності, спричинене перебоями в ланцюзі постачання, скороченням виробництва та загальною економічною невизначеністю, зменшило купівельну спроможність населення та рівень доходу.

Зміни в умовах воєнного стану змінили купівельну поведінку багатьох людей, що призвело до зростання витрат на предмети першої необхідності та скорочення витрат на предмети розкоші та послуги. Отже, ці елементи сприяли підвищенню ризику неповернення позичальниками кредитів та зниженню кредитоспроможності клієнтів банків.

Українські банки стикаються з проблемами в умовах невизначеності, що вимагає коригування кредитних стратегій відповідно до нових реалій, спричинених воєнним станом. Щоб вирішити цю проблему, їм потрібно запровадити низку інноваційних методів, таких як використання фінансових технологій (FinTech) і використання онлайн-платформ для оцінки кредитного

ризиків та прискорення обробки кредитних заявок. Завдяки цьому банківські установи зможуть приймати своєчасні та ефективні рішення.

Ключові аспекти покращення кредитної політики включають:

1. Інноваційний підхід у сучасному фінансовому ландшафті полягає у використанні різноманітної інформації з відкритих джерел, такої як дані соціальних мереж, мобільна інформація та додаткові ресурси, для оцінки кредитного ризику. Використовуючи таку велику базу даних для оцінки кредитоспроможності, фінансові установи можуть проводити більш ретельний аналіз платоспроможності клієнтів.

Використання соціальних мереж дає можливість отримати додаткову інформацію про звички та поведінку людини, що потенційно може вплинути на її фінансовий стан. Наприклад, участь у фінансових групах або спільнотах може відображати рівень фінансової дисципліни.

Дані мобільних служб, включаючи історію використання та платіжну поведінку, можуть відігравати важливу роль в оцінці кредитоспроможності клієнта. Досліджуючи тенденції споживання та послідовність платежів, можна оцінити стабільність фінансових надходжень.

Збираючи та вивчаючи ці дані, стає можливим виявити ризики, які можуть залишитися непоміченими за допомогою звичайних методів кредитного скорингу. Наприклад, значні зміни в платіжній поведінці або незначні, але постійні затримки платежів можуть служити попереджувальними ознаками потенційних майбутніх проблем.

Включення цих даних у процес прийняття рішень щодо кредитування може допомогти фінансовим установам уникати клієнтів, які можуть не виплачувати зобов'язання, і зменшувати обсяг поганих позик. Це підвищує загальну якість управління ризиками в банківській системі.

Природно, що під час використання такої інформації виникають етичні проблеми щодо приватності та конфіденційності персональних даних. Важливо встановити надійну політику захисту даних і захистити їх від несанкціонованого доступу.

Тим не менш, оцінка кредитного ризику за допомогою різноманітних джерел може значно підвищити точність оцінки фінансової надійності клієнтів, тим самим сприяючи більш стійкій роботі фінансових установ у поточному цифровому середовищі.

2. Створення мікрокредитних ініціатив і соціальних позик має вирішальне значення для надання допомоги малим підприємствам і окремим особам з уразливих верств населення, особливо під час криз. Ці програми пропонують можливості фінансування тим, хто стикається з труднощами під час отримання кредитів у звичайних банках.

Мікрокредитування зазвичай прагне запропонувати скромні суми грошей, не вимагаючи значних початкових внесків або довгострокових гарантій, що є особливо вигідним для стартапів і малого бізнесу. Такий підхід усуває перешкоди для входу на ринок і сприяє підприємницьким починанням у періоди економічної невизначеності.

Як правило, націлені на вразливі верстви населення, такі як особи з низькими доходами, жінки та люди з обмеженими можливостями, соціальні позики виконують важливу мету. Ці ініціативи не лише надають фінансову допомогу, а й включають освітні та консультаційні послуги, спрямовані на підвищення фінансової грамотності та зміцнення стабільності цих груп на ринку праці.

Обставини кризи підкреслюють необхідність цих програм, оскільки вони допомагають підтримувати стабільність і захищати робочі місця в групах ризику. Крім того, вони можуть допомогти у відновленні економіки, надаючи підприємцям ресурси, необхідні для відновлення або розвитку їхніх підприємств.

Тим не менш, відповідне регулювання цих програм є важливим для гарантування їх ефективності та запобігання зловживанням. Крім того, врахування соціальної відповідальності тих, хто бере участь у таких ініціативах, має вирішальне значення для забезпечення того, щоб фінансова

підтримка була спрямована на покращення та розвиток умов життя груп ризику.

Підсумовуючи, створення мікрокредитних ініціатив і соціальних позик є значним прогресом у тому, щоб зробити фінансові послуги більш доступними, сприяючи залученню різноманітних соціальних груп до економічної діяльності, що є важливим для сталого розвитку суспільства.

3. Впровадження гнучких умов кредитування, таких як подовження тривалості погашення або зниження критеріїв для стандартної документації, має вирішальне значення для залучення більшої клієнтської бази, особливо під час виняткових ситуацій, таких як економічні спади чи стихійні лиха.

Подовжуючи термін погашення кредиту, клієнти отримують додатковий час для погашення своїх боргів, фактор, який має особливе значення під час економічної невизначеності, коли можуть виникнути короткострокові фінансові проблеми. Таке коригування зменшує навантаження на платоспроможність клієнтів і дає їм шанс відновити свою фінансову стабільність.

Пом'якшення вимог до стандартної документації також сприяє покращенню доступу до кредитних ресурсів. У термінових ситуаціях, коли клієнтам може бути важко надати важливі документи, наприклад, якщо документи втрачені або пошкоджені через стихійне лихо, мінімізація адміністративних перешкод стає життєво важливою для забезпечення їхнього доступу до фінансових ресурсів у вирішальний період.

Ці заходи сприяють збереженню фінансової ліквідності в суспільстві під час криз, уможливлуючи зниження ризиків системних проблем у фінансовій системі, а також стимулюючи економічну активність. Крім того, вони надають суттєву підтримку бізнесу та індивідуальним підприємцям, які є життєво важливими складовими економіки.

Впровадження гнучких умов кредитування може слугувати потужним механізмом для управління економічними коливаннями та підтримки стабільності під час надзвичайних ситуацій. Не менш важливим для цієї

стратегії є постійна оцінка та аналіз ризиків для запобігання негативним наслідкам як для фінансових установ, так і для суспільства в цілому.

Підсумовуючи, запровадження адаптованих умов кредитування у виняткових ситуаціях є важливою стратегією сприяння фінансовій стабільності та сприянню економічному зростанню, що, у свою чергу, допомагає залучати додаткових клієнтів і підтримувати соціальну стабільність.

4. Важливим механізмом мобілізації фінансових ресурсів і надання ефективної підтримки під час криз є співпраця між державними установами, банками та місцевими громадами для створення програм, які підвищують доступність кредитів.

Ключем до створення правових умов і регуляторних структур, які дозволяють виконувати такі програми, є державні установи. Наприклад, вони можуть запропонувати стимули для банківської галузі через фіскальні або податкові пільги, тим самим покращуючи доступ до кредитів для малого бізнесу та груп ризику.

Банки мають можливість створювати та запроваджувати індивідуальні кредитні продукти, які задовольняють конкретні потреби різних сегментів ринку, а також враховують виклики та ризики, які виникають під час кризи. Співпрацюючи з державними установами, банки можуть отримати глибше розуміння потреб і обмежень своїх клієнтів, що є важливим для ефективного виконання програм.

Громади відіграють вирішальну роль, пропонуючи цінну інформацію про місцеві потреби та можливості. Вони можуть слугувати посередниками, що з'єднують банки з місцевими підприємствами чи жителями, допомагаючи у визначенні фінансових інструментів і програм, які найбільше відповідають конкретним потребам регіону.

Ця співпраця дозволяє оптимально використовувати наявні фінансові ресурси, забезпечуючи їх розподіл для допомоги тим, хто цього потребує найбільше. Крім того, він відіграє важливу роль у покращенні фінансової

доступності та сприянні зростанню місцевої економіки, що стає особливо важливим під час кризи, коли підтримка малих і середніх підприємств є важливою для стабілізації економічного ландшафту.

Підсумовуючи, стратегічно важливим механізмом, який покращує ефективне використання фінансових ресурсів і підтримує стабільність під час криз, є співпраця між державними установами, банками та місцевими громадами для створення програм, які сприяють доступності кредитів. Удосконалення практики кредитування у воєнний час відіграватиме вирішальну роль у забезпеченні доступу до кредитів, підтримці засобів до існування українського населення та стабілізації економіки країни.

Вирішальним фактором, який слід враховувати, є необхідність створення інноваційних стратегій для задоволення фінансових потреб як держави, так і бізнесу, зокрема в світлі урядової ініціативи «Доступні кредити 5-7-9%». Хоча Національний банк України вживає заходів для стимулювання ринкового попиту на державні облігації — життєво важливі для фінансування державного бюджету та військових видатків — він не розглядає пряме бюджетне фінансування як основний засіб фінансування.

Щоб пом'якшити кредитні ризики, пов'язані з воєнним часом, банки повинні запровадити ґрунтовну стратегію:

1. Диверсифікувати кредитні портфелі та уникати надмірної концентрації в окремих галузях, тим самим зменшуючи сприйнятливість до шоків у цих секторах.

2. Суттєвим чинником є посилення оцінки кредитоспроможності позичальників, особливо щодо новостворених підприємств, які становлять підвищений ризик.

3. Впровадження адаптивних методів реструктуризації кредитів для клієнтів, які постраждали від війни, допоможе зберегти їх фінансову стабільність. Ці підходи спрямовані на пом'якшення впливу військових подій на кредитний портфель і збереження стабільності банківської системи.

Щоб гарантувати, що кредити доступні клієнтам, які потребують фінансової підтримки, банки можуть реалізувати кілька стратегій. По-перше, посилення програм державних гарантій і надання субсидій процентної ставки, зокрема для мікро- та малого бізнесу, зменшує фінансовий тиск на позичальників і сприяє їх економічному відновленню. По-друге, завдяки оптимізації процесів кредитування та зниженню вимог до застави для клієнтів, які постраждали від війни, доступність кредитних ресурсів значно покращується, що дозволяє їм підтримувати свою діяльність. Нарешті, підтримка сільськогосподарського сектору та інших важливих сфер, таких як продовольча безпека, має вирішальне значення для забезпечення стабільності економічного зростання країни під час криз. Ці ініціативи відіграють важливу роль у захисті ключових економічних секторів і пом'якшенні загального згубного впливу військових конфліктів на фінансову систему країни.

Адаптація кредитних стратегій банків до нових реалій, викликаних війною, потребує ґрунтовного підходу, який об'єднує ініціативи державної підтримки, пошук альтернативних джерел фінансування та використання гнучких методів оцінки ризиків і кредитування клієнтів. Питання доступності кредитів під час війни є складним і вимагає цілісної стратегії. Війна в Україні серйозно вплинула на економічний ландшафт, що призвело до зниження ділової активності, зростання безробіття та зниження купівельної спроможності національної валюти. Ця нестабільність підірвала довіру бізнесу, обмежила доступ до ресурсів і збільшила ризики. Отже, українські банки стикаються з проблемами, які вимагають від них адаптувати свої стратегії до цих змінних умов.

Для того, щоб гарантувати доступність кредиту, необхідно застосовувати інноваційні стратегії разом із співпрацею з різними організаціями. Розвиток фінансових технологій разом із різноманітною інформацією та мікрокредитними ініціативами може покращити обставини та розширити доступ до фінансових послуг, особливо під час криз.

Ми вважаємо, що разом із вищезазначеними моментами оцінка кредитної політики банку може виграти від інноваційних стратегій, які включають передові технології та аналітичні методи збору, аналізу та використання даних щодо клієнтів та їхніх кредитних історій. Вибір цих методів представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Інноваційні підходи в кредитній політики комерційного банку*

№ п/п	Підхід	Характеристика
1	Використання штучного інтелекту і машинного навчання	Банки використовують алгоритми машинного навчання для прогнозування кредитного ризику на основі великої кількості даних. Це дає змогу вдосконалювати моделі кредитного скорингу і швидше виявляти потенційні проблеми
2	Аналіз Big Data	Збільшення обсягів даних, що стають доступними банкам, дає змогу здійснювати більш точний аналіз кредитних ризиків і виявляти патерни поведінки клієнтів
3	Використання блокчейн технологій	Блокчейн може забезпечити безпеку даних і підтвердження ідентичності клієнтів, що дає змогу зменшити шахрайства та спростити процеси взаємодії з клієнтами
4	Аналітика реального часу	Застосування технологій, що дають змогу аналізувати дані миттєво, дає змогу банкам оперативно реагувати на зміни в кредитному портфелі і мінімізувати ризики
5	Кредитування на основі даних з IoT	Використання даних з різних пристроїв Internet of Things (IoT) для оцінки кредитного ризику, зокрема в секторах, таких як мікрокредитування або фінансування для сільського господарства
6	Краудлендінг і платформи з обміну кредитами	Використання нових платформ і моделей, таких як краудлендінг або P2P-кредитування, які дають змогу банкам ефективніше збирати і аналізувати дані про обсяги кредитів

*Систематизовано за [9, 10, 23, 41, 50, 57]

На нашу думку, ці досягнення покращать здатність банку точно оцінювати кредитний ризик, зменшать витрати та оптимізують управління кредитною політикою. Отже, інноваційні методи оцінки кредитної політики банку є важливими компонентами стратегії управління фінансовими ризиками в сучасних умовах. Ці методи включають використання складних технологій аналізу даних, які дозволяють точніше оцінювати кредитоспроможність

клієнта за рахунок використання ширшого набору даних. Створення складних математичних моделей для прогнозування ризиків мінімізує вплив людської упередженості та підвищує об'єктивність прийняття рішень. Індивідуальний підхід до кожного клієнта забезпечує банку найкращий баланс між доходом і ризиком, що зрештою призводить до покращення кредитної якості в портфелі.

Інноваційні фінансові технології, включаючи онлайн-платформи та рішення FinTech, спрощують процедури кредитування та скорочують час, необхідний для прийняття рішень. Ці методи дозволяють банкам ефективно вирішувати економічні та політичні виклики, тим самим мінімізуючи ризики в нестабільному середовищі. Застосовуючи адаптивні стратегії оцінки та кредитування, банки можуть допомагати клієнтам у важкі економічні часи, забезпечуючи при цьому стабільність фінансової системи. У таких сценаріях, як військові конфлікти чи економічні спади, ці інноваційні стратегії виявляються важливими для захисту як кредитоспроможності клієнтів, так і загальної фінансової стабільності банку.

3.3. Застосування методів регресійного аналізу щодо моделювання впливу кредитної політики на фінансові результати комерційного банку

Основною метою управління кредитною політикою є організація ефективного розподілу банківських коштів у позики, що забезпечує оптимальний баланс кредитного ризику, ліквідності, прибутковості від кредитних операцій та узгодження з потребами економічної політики держави, а також іншими чинниками. Для досягнення цієї мети банк розробляє кредитну політику, яка відповідає його стратегічним цілям, параметрам ризику та нормативним вимогам. Склад кредитного портфеля комерційного банку може змінюватися залежно від ринкових умов і стратегічного підходу банку, включаючи різні категорії кредитів, такі як корпоративні, роздрібні, іпотечні тощо.

Для підвищення ефективності кредитної політики комерційних банків необхідно створити методологію нагляду за фінансовими результатами діяльності банківських установ. Фінансові результати банку фундаментально визначають ефективність його кредитного менеджменту, який спирається на добре збалансовану стратегію між прибутковістю та управлінням кредитним ризиком. Прибутковість може зрости разом із підвищеним рівнем ризику за умови використання ефективних методів управління ризиками та відповідних інструментів для оцінки та моніторингу кредитного портфеля. І навпаки, збереження прибутку при зниженні ризику може бути досягнуто шляхом правильного розподілу ресурсів, диверсифікації кредитного портфеля та впровадження технологій, які автоматизують процеси управління ризиками.

Результати проведеного дослідження щодо кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» дозволяють розробити багатофакторну економетричну модель, яка відображає зв'язок між фінансовими результатами, а саме чистим прибутком з іншими показниками фінансової діяльності банку. Основними показниками, що впливають на чистий прибуток (Y) комерційного банку, було обрано загальні суми кредитів, наданих клієнтам ($X1$), інвестиції в цінні папери ($X2$) і грошові кошти ($X3$).

Окреслимо функцію регресійної залежності у вигляді багатофакторної моделі чистого прибутку по відношенню до конкретних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» наступним чином:

$$Y = f(X1, X2, X3) \quad (3.1)$$

де

Y – Чистий прибуток, млн грн.;

$X1$ – Кредити та аванси клієнтам, млн грн.;

$X2$ – Інвестиційні цінні папери, млн грн.;

$X3$ – Грошові кошти та їх еквіваленти, млн грн.

Значення вибраних показників показані в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Фінансові показники діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 – 2023 роки*

Роки / Показники	Y - Чистий прибуток, млн грн.	X1 - Кредити та аванси клієнтам, млн грн.	X2 - Інвестиційні цінні папери, млн грн.	X3 - Грошові кошти та їх еквіваленти, млн грн.
2019	32609	59544	152157	45894
2020	24302	55021	221661	49911
2021	35050	68218	222277	52835
2022	30198	68084	239752	94191
2023	37765	92019	271847	152282

*Складено на підставі фінансової звітності банку [46]

На основі приведених вище даних будується лінійна багатофакторна модель. Рівняння регресії $Y = f(X1, X2, X3)$ ілюструє зв'язок між чистим прибутком банку і вибраними показниками фінансової діяльності.

Аналіз цієї моделі проводився в MS Excel з використанням пакету аналізу даних. Результати цього аналізу, відображені в таблицях 3.4 - 3.6.

Таблиця 3.4

Загальні показники регресії багатофакторної моделі

Регресійна статистика	
Множинний R	0,985615928
R-квадрат	0,971438757
Нормований R-квадрат	0,885755028
Стандартна помилка	1735,151531
Спостереження	5

*Складено на підставі розрахунків в MS Excel

Результати проведеного регресійного аналізу показують, що коефіцієнт детермінації R^2 становить 0,97, що означає міцний зв'язок, що характеризується прямою кореляцією. Коефіцієнт множинної кореляції R, представляє рівень залежності між незалежними змінними (X1, X2, X3) і залежною змінною (Y), який визначається шляхом вилучення квадратного кореня з коефіцієнта детермінації. У цьому дослідженні це значення становить 0,98.

В наступній таблиці 3.5 наведено результати дисперсійного аналізу.

Таблиця 3.5

Результати дисперсійного аналізу багатфакторної моделі

	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	3	102403108	34134369	11,33749	0,21415
Залишок	1	3010750,836	3010751		
Всього	4	105413858,8			

*Складено на підставі розрахунків в MS Excel

Оцінка рівня значущості регресії проводиться за допомогою F-критерію Фішера. Використання генератора електронних таблиць Microsoft Excel для розрахунків показує, що значення критерію Фішера для багатовимірної вибірки ($u=3$) з $n=5$ становить 11,337, як показано в таблиці 3.5. Таким чином, ідентифікований багатфакторний регресійний зв'язок вважається адекватним, демонструючи, що обрані незалежні змінні (X_1 , X_2 , X_3) мають лінійний вплив на залежну змінну Y .

Таблиця 3.6

Результати регресійного аналізу багатфакторної моделі

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення
Y-перехрещення (чистий прибуток)	1623,398131	9612,493097	0,168884	0,89349
Змінна X_1 (кредити та аванси клієнтам)	0,742246627	0,167665937	4,426938	0,141432
Змінна X_2 (інвестиційні цінні папери)	-0,051488084	0,032014381	-1,60828	0,35414
Змінні X_3 (грошові кошти та їх еквіваленти)	-0,115576875	0,059315917	-1,9485	0,301863

*Складено на підставі розрахунків в MS Excel

Результати регресійного аналізу, що наведені в таблиці 3.6, показують, що рівняння багатовимірної лінійної регресії має такий вид:

$$Y = 0,7422 X_1 - 0,0515 X_2 - 0,1156 X_3 + 1623,398.$$

Висновки цієї моделі можна інтерпретувати таким чином:

1) збільшення на 1 млн грн кредитів, виданих клієнтам, призведе до збільшення чистого прибутку на 0,7422%;

2) збільшення вкладень у цінні папери на 1 млн грн призведе до зменшення прибутку на 0,0515%.

3) збільшення грошових коштів та їх еквівалентів на 1 млн грн призведе до зменшення на 0,1156%.

Тобто, розрахунки показали, що саме кредити, а отже і кредитна політика мають найсуттєвіший вплив на прибуток.

Таким чином, для керівництва банку вкрай важливо зосередитися як на залученні нових клієнтів, так і на утриманні поточних, підкреслюючи важливість покращення управління відносинами з клієнтами в проведенні кредитної політики.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичні узагальнення та надано практичні рекомендації щодо управління кредитною політикою комерційних банків.

1. Рівень ризику, який банк може взяти на себе для досягнення конкретної прибутковості, визначається його кредитною політикою. Ця політика, яка має бути розроблена та затверджена відповідним чином, є первинним документом, будь-які відхилення від неї вважаються неприйнятними та класифікуються як порушення, якщо не виникають особливі випадки, які вимагають рішення правління банку. Щоб втілити цю політику в життя, банк створює правила фінансування своїх клієнтів, а також окремі положення, які описують процес оцінки фінансового стану позичальників, розрахунку та виплати відсотків за кредитами, а також створення та використання резерву банку під кредитні ризики для кредитування як фізичним, так і юридичним особам. Отже, кредитна політика банку формується пріоритетами відбору клієнтів, вибором кредитних інструментів, нормами та правилами, що регулюють діяльність персоналу банку, які втілюють ці пріоритети в життя, а також компетентністю керівництва та кваліфікацією кредитного персоналу.

2. Процеси кредитування фізичних та юридичних осіб регулюються кредитною політикою комерційного банку, яка є складним механізмом. Ця політика ґрунтується на фундаментальних принципах, включаючи принцип повернення, вимоги до прибутковості та дотримання вимог ринку. Враховуючи те, що основною метою комерційного банку є оптимізація прибутку при мінімізації ризиків, його кредитна політика постійно коригується під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що призводить до змін в очікуваннях прибутковості, потребах ринку та інше.

3. Кредитний ризик означає ймовірність зазнати збитків через неспроможність боржника виконати платіжні зобов'язання, пов'язані з певним

видом боргу. Управління цим ризиком передбачає мінімізацію збитків шляхом оцінки того, чи достатньо власного капіталу та резервів для покриття потенційних збитків за позиками в будь-який конкретний момент, що є постійним викликом для фінансових установ. Для клієнтів основним ризиком є нездатність виконати договірні зобов'язання, що може призвести до штрафних санкцій, конфіскації застави, судових позовів і негативних записів у їхній кредитній історії. Застосовуючи ефективні методи вимірювання кредитного ризику, організації можуть зменшити потенційні втрати та визначити найвигідніші умови позики. Укладаючи кредитну угоду, організації зосереджуються на таких аспектах, як кредитна історія, здатність погашення, наявний капітал, застава та дотримання умов позики.

4. Дослідження проводилося за даними комерційного банку АТ КБ «ПриватБанк». Це найбільший універсальний комерційний банк в Україні, який здійснює свою діяльність на підставі ліцензії Національного банку України № 22 від 05.10.2011 року. Він призначений для обслуговування фізичних осіб, а також корпоративних клієнтів усіх форм власності. У 2022 році АТ КБ «ПриватБанк» визначено першим системно важливим банком України за класифікацією НБУ. Цей банк року не лише зумів адаптуватися до викликів, пов'язаних із військовими діями та економічною нестабільністю, але й запустив програму, спрямовану на відновлення економіки шляхом сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. АТ КБ «ПриватБанк» став одним із небагатьох банків, який продовжив підтримку бізнесу через можливості фінансування, доступні для підприємців та самозайнятих осіб, використовуючи як банківські послуги, так і кредитні платформи. За аналізований період з 2020 по 2023 роки відбулося значне збільшення активів на 80,38%. Це збільшення відбулося в першу чергу через збільшення на 435,68% міжбанківських кредитів; грошових коштів – на 205,11%; кредитів клієнтів – 67,24%. Що стосується власного капіталу банку, то найбільшу частку в його структурі за чотири роки займає статутний капітал. Значну частину власного капіталу покриває накопичений дефіцит.

5. Кредитну політику банку оцінено шляхом аналізу кредитного портфеля, який показав зростання кредитного портфеля за досліджуваний період. З 2020 по 2023 рік цей портфель збільшився на 67,24%. Для управління кредитним ризиком банк поділяє свій кредитний портфель на такі основні групи: кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель, кредити фізичним особам та кредити юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу. Найбільша питома вага у першій групі – 67%, на другому місці – кредити фізичним особам (22%) та кредити юридичним особам займають 11%.

У складі кредитного портфеля фізичних осіб – кредити, пов'язані з кредитними картками, займають найбільшу питому вагу – 77%. Що стосується аналізу кредитного портфелю банку за галузями економіки, то він показав аналогічну тенденцію. Найбільшу питому вагу займають кредити та дебіторська заборгованість, що управляються як окремий портфель (62%), на другому місці – кредити фізичним особам (26%). Серед інших галузей економіки виділяються рослинництво (4,44%), роздрібна (1,48%) та оптова (1,44%) торгівля. Всі інші галузі економіки займають питому вагу менше 1%.

6. Розглядаючи ключові показники прибутковості АТ КБ «ПриватБанк», важливо відзначити, що з 2020 по 2023 роки усі показники відповідали рекомендованим нормативам. Індекс рентабельності активів показує, що АТ КБ «ПриватБанк» за ці роки ефективно використовував свої ресурси, оскільки показник стабільно перевищував 1%. Мінімальна рекомендована рентабельність капіталу становить 15%, а протягом 2020-2023 років рентабельність капіталу не тільки відповідала нормативним вимогам, но і значно їх перевищувала. Цей показник ілюструє розмір чистого прибутку, отриманого на 1 гривню статутного капіталу.

Здатність комерційного банку отримувати чистий процентний дохід від загальних активів вимірюється чистою процентною маржею, яка також вказує на структуру активів банку. Оптимальне значення для цього показника

встановлено на рівні 4,5%, і протягом 2020-2023 років показник перевищив цей рівень, показуючи при цьому позитивну тенденцію росту.

Чистий спред ілюструє узгодженість процентної політики банку по відношенню як до кредитної, так і до депозитної діяльності. Протягом усіх проаналізованих років цей показник залишався в допустимому діапазоні з рекомендованим мінімальним значенням чистого спреду 1,25%.

Оцінка кредитного ризику комерційного банку передбачає серйозний аналіз дотримання стандартів кредитного ризику. Ці стандарти, встановлені Національним банком України, спрямовані на пом'якшення та запобігання концентрації кредитного ризику всередині банку. За аналізований період ПриватБанк продемонстрував дотримання всіх стандартів НБУ щодо кредитного ризику.

Отже, можна зробити висновок, що з моменту переходу «ПриватБанку» до державного управління відбулася часткова трансформація бізнес-моделі банку, зокрема щодо його кредитної політики. Не зважаючи на те, що показники, пов'язані з якістю кредитного портфеля банку, покращилися, поточні проблеми, особливо значна частка непрацюючих кредитів, вимагають, щоб подальші реформи мали пріоритет у стратегіях розвитку банку.

7. Для пом'якшення несприятливого впливу негативних чинників на кредитну політику комерційних банків рекомендовано типову програму змін та інновацій у кредитній практиці вітчизняних комерційних банків. Заходи цієї програми застосовуються до більшості банків в Україні з необхідними коригуваннями з урахуванням особливостей діяльності окремих банківських установ. Основними заходами в рамках цієї програми є: розробка кредитних програм, спрямованих на підприємців, які бажають відкрити власний бізнес (наприклад, програма кредитування початкового капіталу); розширення спектру фінансових показників, які банк оцінює при визначенні кредитоспроможності позичальників, що дозволяє ретельно оцінити їхню діяльність та допомагає усунути будь-які розбіжності між прогнозованими та

фактичними тенденціями; застосування індивідуального підходу до управління проблемною заборгованістю та інше.

8. Ознайомившись із інноваційними методами оцінки кредитної політики банку, ми прийшли до розуміння, що ці методи мають велике значення в сучасному фінансовому ландшафті. Вони охоплюють впровадження складних технологій аналізу даних, які полегшують збір і обробку обширної інформації, що веде до більш точного прогнозування ризиків. Створення складних математичних моделей разом із застосуванням штучного інтелекту дозволяє зменшити вплив людини та підвищити об'єктивність прийняття рішень. Застосовуючи індивідуальні підходи до клієнтів, банки можуть ефективно керувати ризиками, досягаючи оптимального балансу між прибутком і ризиком. Ці інноваційні стратегії не лише сприяють підвищенню прибутковості банку, але й зменшують загальний ризик, пов'язаний із кредитним портфелем, забезпечуючи таким чином довгострокову стабільність фінансових показників.

9. Основною метою управління кредитною політикою є організація ефективного розподілу банківських коштів у позики, що забезпечує оптимальний баланс кредитного ризику, ліквідності, прибутковості від кредитних операцій та узгодження з потребами економічної політики держави, а також іншими чинниками. Для підвищення ефективності кредитної політики комерційних банків необхідно створити методологію нагляду за фінансовими результатами діяльності банківських установ. Прибутковість банку може зрости разом із підвищеним рівнем ризику за умови використання ефективних методів управління ризиками та відповідних інструментів для оцінки та моніторингу кредитного портфеля. І навпаки, збереження прибутку при зниженні ризику може бути досягнуто шляхом правильного розподілу ресурсів, диверсифікації кредитного портфеля та впровадження технологій, які автоматизують процеси управління ризиками. Результати проведеного дослідження щодо кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» дозволили розробити багатофакторну економетричну модель, яка відображає зв'язок між

фінансовими результатами, а саме чистим прибутком з іншими показниками фінансової діяльності банку. Результати регресійного аналізу показали, що саме кредити, а отже і кредитна політика мають найсуттєвіший вплив на прибуток. Таким чином, для керівництва банку вкрай важливо зосередитися як на залученні нових клієнтів, так і на утриманні поточних, підкреслюючи важливість покращення управління відносинами з клієнтами в проведенні кредитної політики.

Отже, підвищення ефективності управління кредитною політикою є завданням стратегічного значення для банків у сучасних умовах. Застосовуючи передові технології аналізу даних і створюючи складні моделі прогнозування ризиків, стає можливим знизити кредитні втрати та оптимізувати прибутковість. Індивідуальний підхід до клієнтів разом із вдосконаленням управління кредитними ризиками відіграє важливу роль у збереженні стабільності фінансових показників та конкурентоспроможності банку. Крім того, диверсифікація банківських кредитних продуктів та використання сучасних інструментів управління ризиками дозволяють мінімізувати загальні ризики та підвищити ефективність управління кредитною політикою комерційного банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко Н.В., Охріменко В.В. Аналіз кредитного портфеля комерційних банків України у сучасних умовах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 12(1). С. 5-8.
2. Баланюк М. В. Аналіз депозитної та кредитної політики комерційних банків України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип. 2. С. 22-31.
3. Банківське кредитування корпоративного сектору економіки в умовах циклічності: монографія. Л.В. Кузнецова та ін. Харків, 2018. 280 с.
4. Банківські операції: підручник; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ. «Економічна думка», 2019. 696 с.
5. Бітнер І., Коротких О. Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-36>.
6. Белікова Т.В., Пушкіна М.С. Методи аналізу якості кредитного портфеля банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 4(1). С. 35-40.
7. Бортніков Г. П., Любіч О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 67-91.
8. Ботнаренко Ю. Ю. Кредитна політика комерційних банків в умовах воєнного стану. *Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених* (Одеса, 18 жовтня 2024 р.) [Електронний ресурс]. – Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 318-320.
9. Ботнаренко Ю. Ю. Вплив інновацій на розвиток банківського кредитування. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами*. Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. КНЕУ 2024. С. 578-581.

10. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2(27). С. 157.
11. Волкова Н.І., Кункель А.О. Тенденції та особливості кредитної діяльності вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку економіки. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 52-63.
12. Волкова Н.І., Шпунярська Т.І. Оцінка якості кредитного портфеля в умовах сучасних викликів. *Modern Economics*. 2023. № 42(2023). С. 27-34. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-04).
13. Волохов В. І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності. *Фінанси України*. К. 2020. № 8. С. 109 – 117.
14. Гаркуша Ю.О. Банківський кредит у забезпеченні розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 560-565.
15. Герасименко А. В. Особливості взаємозв'язку між банківським кредитуванням промисловості та фінансовою стійкістю банків. *Бізнес Інформ*. 2022. №3. С. 93-101. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-3-93-101>
16. Гладких Д. М. Основні проблеми іпотечного кредитування та напрями його активізації в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 339-344. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-339-344>
17. Глущенко С., Шпортюк В. Фактори попиту на банківські кредити в Україні: моделювання та оцінка. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 1. С. 46-56
18. Глущенко Ю. А. Шляхи оптимізації кредитної політики як запорука фінансової безпеки банку. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 2. С. 111-118
19. Дем'яненко І. В., Бандура Ю. В. Роль НБУ в формуванні кредитного портфеля комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL:

- <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7650..>
20. Добровольська О. В., Йолтухівський В. М. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8762>
 21. «Доступні кредити 5-7-9%». Державна програма. URL: <https://5-7-9.gov.ua/>
 22. Дробязко А. О., Любіч О. О., Олійник Д. І. Оптимізація моделей бізнесу державних банків в умовах посилення вимог до фінансової безпеки у 2022 році. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 74-89
 23. Єрмошкіна О. В., Букреєва Д. С., Путров А. В. Інструменти удосконалення діяльності комерційного банку в умовах цифрової трансформації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2022. № 1. С. 184-189.
 24. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. *Scientia-fructuosa*. 2022. № 144(4). С. 122–133
 25. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. № 1–2. С. 50–61.
 26. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: за станом на 29.07. 2023 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
 27. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 349–357.
 28. Іващенко А. Г., Городецька Т. Б., Мелешкевич С. О. Огляд сучасного стану споживчого кредитування у комерційних банках України та його організаційно-економічне забезпечення. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. №12. С. 22-28
 29. Іршак О. С, Лещук І. Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 145–149.

30. Кононенко Г. І., Никоненко А. О. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2021. № 16. С. 24-30.
31. Книш Г.С., Хрущ Н.А. Управління кредитною діяльністю банків. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика*: Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Том 2 / ред. кол.: Н. А. Хрущ, К. Л. Ларіонова, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2019. С. 73– 77
32. Краснова І. В., Лавренюк В. В. Підходи до моделювання операційного ризику банку. *Бізнес Інформ*. 2022. №4. С. 110-119. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-110-119>
33. Кредити і депозити під час війни. Чому під час війни люди кладуть більше грошей на депозити та яка ситуація з кредитуванням? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/18/685880/>
34. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubriceconomy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dlapovoennoi-vidbudovi.html>
35. Кредит під час війни: умови видачі позик в Україні. *Подобиці*. URL: <https://podrobnosti.ua/2458061-kredit-pd-chas-vjni-scho-potrarno-znati.html>
36. Кредити під час війни: банки України дали невтішний прогноз. *Уніан*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/kredit-pid-chas-viynibanki-ukrajini-dali-nevtishniy-prognoz-12024924.html>
37. Кремень В. М., Кремень О. І., Гуляєва Л. П. Роль банківського кредитування у розвитку економіки України. *Проблеми економіки*. 2020. №3. С. 176-83. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-176-183>
38. Круш П.В., Бугрім С.І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 19. С. 149-158.

39. Куртвелієва Д. Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його вдосконалення.
URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=237>
40. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87-91.
41. Мацелюх Ю. В. P2P-кредитування як інноваційний інструмент розвитку кредитного ринку: зарубіжний досвід і можливості для України. *Бізнес Інформ*. 2022. №9. С. 82-87. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-9-82-87>
42. Медведєва І.Б. Стрес-тестування кредитного портфеля банку за макроекономічними параметрами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 752–757
43. Мелехтя В.Ю., Зінченко А.В. Роль кредитних операцій у діяльності комерційного банку. *Подільський науковий вісник*. 2020. №3. С. 16–21.
44. Островська Н.С. Особливості формування кредитної політики та кредитного портфеля комерційного банку в сучасних умовах. *Інфраструктура ринку*. 2021. Випуск 54. С. 214–220.
45. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua>.
46. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/>
47. Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Випуск 35/2022. С. 96 – 105.
48. Підсумки роботи українських банків за 10 місяців воєнного року: громадяни та бізнес залишають гроші на депозитах, але кредити повертають дедалі гірше. Mind.Ua. URL: <https://mind.ua/publications/20250017-pidsumki-roboti-ukrayinskih-bankiv-za-10-misyaciv-voennogo-roku-gromadyani-ta-biznes-zalishayut-groshi>
49. Пілько А., Андрієшин Р. Аудит кредитного портфелю комерційного банку: порівняльний аналіз вітчизняних та закордонних підходів. *Економіка та*

суспільство. 2023. №55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-26>.

50. Рац О. М., Алфімова А. С. Сучасні напрями розвитку фінансових технологій у банківському секторі України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 4(2). С. 9-13.
51. Рац О.М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. Випуск 47. 2023. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29043/1/Rats.pdf>
52. Сидоренко В. А. Проблеми теорії і практики організації кредитного процесу в комерційних банках України : монографія. К. : УБСНБУ, 2021. – 195 с.
53. Соловей Н. В., Скрипниченко І. О. Проблеми якісної оцінки кредитного портфелю комерційного банку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 1(2). С. 15-19.
54. Солодка О.О. Ефективність кредитної діяльності в механізмі банківського маркетингу. *Фінанси України*. 2019. № 11. С. 119–127.
55. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гулюк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/90.pdf
56. Сукач О.М. Мінімізація ризиків як інструмент забезпечення безпеки банку. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 90-94. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-14)
57. Худолій Ю. С., Халєвіна М. О. Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 134-142. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-134-142>.
58. Чмутова І. М., Андрійченко Ж. О., Колесніченко А. С., Камсарян М. К. Забезпечення прибутковості банку на основі визначення стадій розвитку

інноваційних кредитних продуктів. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 365-373. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-365-373>

59. Шалигіна І.В., Луговик Ю.О. Кредитний портфель українських банківських установ в умовах війни. *Modern research in world science. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. SPC «Sci- conf.com.ua»*. Lviv, Ukraine. 2023. Pp. 1289–1292. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modernresearch-in-world-science-29-31-01-2023-lviv-ukrayina-arhiv>.
60. Яремко І. Й., Загорітній М. В. Кредитний моніторинг в комерційних банках як спосіб попередження виникнення проблемної заборгованості. *Молодий вчений*. 2021. № 4(2). С. 345-349
61. Як роздаються доступні кредити під час війни. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/infographica/yak-rozdaiutsia-pilhovi-kredyty-pid-chasviiny.html>

ДОДАТКИ

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як 31 грудня 2019 (як рекласифіковано/рекламифіковано))	
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 095	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 889	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 296	382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		334 681	329 700	255 194
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резерви та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		66 615	52 825	54 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 296	382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Білоз
 Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

(Handwritten signatures of G. Yu. Samarina and V. V. Yarmolenko)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		29 317	21 602
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вираховування резерву на зменшення корисності		28 461	19 793
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	6
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від операцій з об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 348)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 286	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 067	24 296
Витрати на оплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		35 050	24 302

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бюш
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до друку та підписано 18 квітня 2023 року

Г. Бьош

Голова Правління

Г. Ю. Самаріна

Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко

Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 906	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторювання збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 225
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 808	(7 665)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г.Бьох
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резерви та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьох
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 230	43 080
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		59 622	39 918
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 034	24 522
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час переїсного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 766	34 672
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		37 765	30 198

Затверджено по випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бюш
Голова Правління

В. В. Ярошенко
Головний бухгалтер